

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

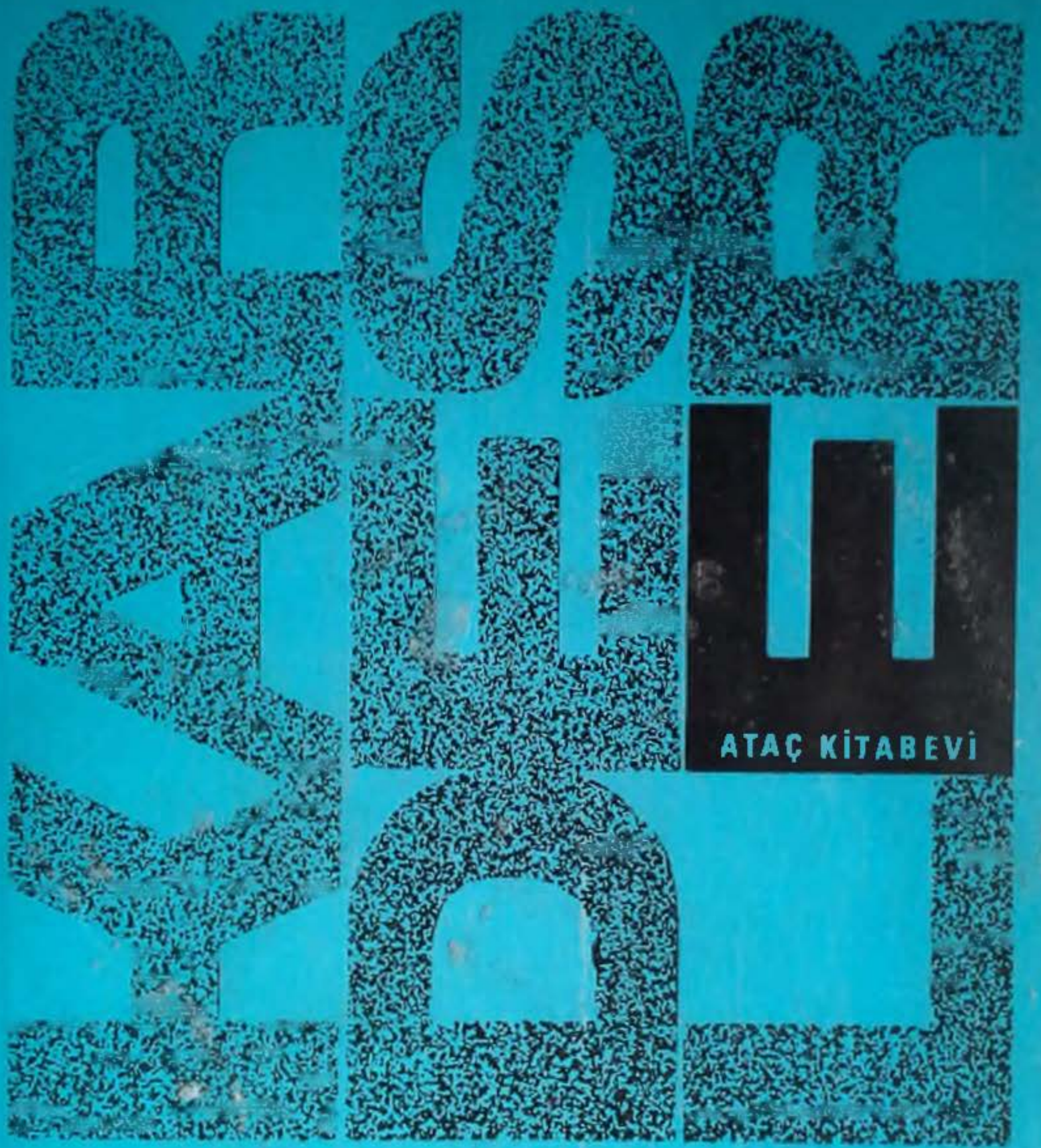
RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

ATAÇ KİTAP EVİ

kardesler / james joyce

KARDEŞLER

Modern batı romanının kurucularından ve en büyük adlarından biri olan James Joyce memleketimizde de çok sözü edilen bir romancıdır. Ne var ki, bugüne kadar bu büyük yazardan kitap halinde hiç bir örnek sunulmamıştır. Bu bakımdan, ünlü kitabı *Dubliners*'ten seçilmiş hikâyelerden meydana getirilen bu kitabın önemli bir boşluğu dolduracağına inanıyoruz.

*Fiatı 3 Lira

JAMES JOYCE

K A R D E Ş L E R

**Çeviren :
GÜLÇİN YÜCEL**

ATAÇ KİTABEVİ
Ankara Caddesi (Vilâyet karşısı)
İstanbul

Birinci Baskı,

Ekim 1965

Hüsnütabiat Matbaası — İstanbul

İ Ç İ N D E K İ L E R

Bir Köşk Bulut	3
Aile Pansiyonu	16
��ki ��apk��n	23
Araby	32
Üzücü Bir Olay	38
Kardeşler	47

BİR KÜÇÜK BULUT

Sekiz yıl önce dostunu North-Wall garından uğurlamış, ona iyi yolculuklar dilemişti. Gallaher de iyi yol almıştı doğrusu. Yolcu kılığından, kusursuz tvid elbiselerinden, güvenli konuşmasından hemen anlaşılıveriyordu bu. Onun gibi kabiliyetli insanlar az bulunurdu, başarıdan sonra şımarıklığa kapılmıyanları daha da azdı. Gallaher temiz yürekliydi, başarıyı haketmişti,- onun gibi bir dosta sahipolmak da az şey değildi.

Oğleden beri, küçük Chandler'in düşünceleri hep Gallaher'le buluşmasına, Gallaher'in çağrısına, bir de Gallaher'in yaşadığı kocaman Londra şehrine yöneliyordu. Küçük Chandler derlerdi ona, çünkü normalden azıcık daha kısa olduğu halde, ufak bir adam izlenimi uyandırırdu. Elleri ufak ve aktı, zayıf, çelimsiz yapılıydı, sesi tatlı, hali tavrı kibardı. Bıyığına, bıyığı gibi sarı ve ipeğimsi saçlarına özenle bakardı, mendilini de hafiften kokulandırırdu. Tırnaklarının yarım ay gibi uçlarına hiç diyecek yoktu. Gülümsedi mi, bir sıra ak ve çocuksu diş görünürdü.

King's Inns'teki masasında otururken, bu son sekiz yılın getirmiş olabileceği değişiklikleri düşünüyordu. Bir zamanlar eski püskü elbiseli, pek yoksul görünüşlü olan bu dost şimdi Londra basınının en parlak kişilerinden biri olmuştu.

Birçok kerele, nankör işini bırakıp dairesinin penceresinden dışarıya baktı. Yollara, çimenliklere bir ağustos güneşinin son ışıkları iniyordu. Pasaklı dadıları, kanapeler üzerinde uyuklayan bitkin ihtiyarları candan bir altın toz sağnağıyla sarıyordu; bütün oynak cisimlerin üzerinde titrek titrek uçmadaydı: çakıllı yollarda bağırarak koşan çocuklar üzerinde, bahçelerde oyalanıp gecikmiş insanlar üzerinde. Küçük Chandler bu manzarayı seyrediyor, hayat üzerinde düşüncelere dalıyordu; hayat üzerinde düşünmek de, her zaman olduğu gibi, onu kederlendiriyordu. Inceden inceye bir hüznün sarıyordu benliğini. Yüzyılların deneyinden kalan ağır bir bilgelikle, kadere karşı savaşmanın boşluğunu duyuyordu.

Evde, kitaplığında duran sıra sıra şiir kitapları geliyordu aklına. Bekârlık günlerinde almıştı bunları, sonra, birçok ak-

şamlar, holün bitişiğindeki küçük odada otururken, raftan bir kitap çekip karısına bazı yerlerini okumak gelmişti' içinden. Ama utangaçlık elini kolunu bağlamıştı, kitaplar yerlerinde kalmışlardı böylece. Bazı bazı kimi parçalarını içinden tekrarlardı, bu da avuturdu onu.

Paydos saati çalınca, kalktı, masasıyla, meslektaşlarıyla uzun uzun vedalaştı. Alçak gönüllü, düzgün küçük adam silueti, King's Inns'in derebeylik zamanından kalma kemeri altında belirdi. Batan günün altın rengi bulanıyordu, hava keskinleşmişti. Bir sürü pis çocukla dolmuştu sokak. Kaldırımında dikiliyor ya da koşuyorlardı, kimileri aralık kapıların önlerindeki basamakları tırmanıyor, kimileri de fareler gibi eşiklerde büzülüp duruyorlardı. Küçük Chandler kulak bile asmadı onlara. Bir zamanlar içlerinde Dublin'in eski soylu sınıfının keyifli bir ömür sürdüğü, yüksek, hayaletimsi yapıların gölgesinde, bu haşarat kaynaşması arasında ustalıkla yol açtı kendine. Geçmiş günlerden kalma hiç bir anı gelmiyordu aklına, kafası bugünün sevinciyle doluydu.

Corless'e hiç gitmemişti, ama ününü bilirdi. Tiyatro dönüşü buraya gidilir, istiridye yenir, içki içilirdi; işittiğine göre, burada garsonlar fransızca, almanca konuşurlardı. Geceleri hızlı hızlı yürürken, kapının önünde arabalar durduğunu, içlerinden, yanlarında kavalyelerleriyle şık şık hanımların inip çabucak buraya girdiklerini görmüştü. Hışırtılı elbiseleri, geniş mantoları vardı. Yüzleri hep pudralı olurdu. Yere bastılar mı, ürkmüş Atalanta'lar gibi eteklerinin uçlarını yukarı kaldırıyorlardı. Başını çevirip bakmadan geçirdi hep. Gündüzleri bile çabuk çabuk yürümek alışkanlığındaydı, hele geç bir saatte sokakta bulunursa, korkulu ve sinirli bir şekilde sıklaştırırdı adımlarını. Bazan da korkusunun sebepleriyle oynamaya kalkardı. En dar, en karanlık yolları seçer, cesaretle ilerlerken, adımlarının altına yayılan sessizlik onu kaygılandırır, şurda burda dolaşan sessiz kişiler rahatını kaçırdı, bazan da kısacık bir kahkaha bir yaprak gibi titretirdi onu.

Capel Street'e doğru sağa döndü. Ignatius Gallaher Londra başında ha! Sekiz yıl önce kimin aklına gelirdi böyle bir şey! Ama, şimdi geçmiş aklından geçirirken, küçük Chandler dostunun gelecekteki büyüklüğünün bir yığın belirtisini hatırlıyordu. Ignatius Gallaher'in deli olduğunu söyledi herkes. O sıralarda bir takım hovardalarla dosttu; iyi içerdi, sağdan sol-

dan borç alır dururdu. En sonunda kirli bir işe, bir dalaveraya karışmıştı; hiç değilse, kaçtığı sırada çıkan söylentilerden biri de buydu. Ama kabiliyetini hiç kimse inkâr etmezdi. Ignatius Gallaher'in öyle bir yanı vardı ki, ister istemez büyülerdi insanı. Meteliğe kurşun attığı zamanlarda bile, yüzünde hiç bir umutsuzluk belirmezdi. Küçük Chandler Gallaher'in bir sözünü hatırlıyordu (yüzüne bir gurur soluğu getiriyordu anı), Gallaher sıkışık bir durumda kaldı mı, keyifli keyifli:

“Bir dakika, dostlar, izniniz olursa biraz arpa bulacağım,” derdi.

Bütün Ignatius Gallaher buydu işte, ve, doğrusu ya, ona hayran olmaktan başka birşey gelmezdi insanın elinden.

Küçük Chandler adımlarını sıklaştırdı. Hayatında ilk defa, kendini çevresindeki insanlardan üstün buluyordu. Ruhü Capel Street'in tatsız zerafeti karşısında ilk defa isyan ediyordu. Hiç şüphesi yoktu bu işin, bir insan başarıya ulaşmak istiyorsa, gitmeliydi. Hiç birşey yapılamazdı Dublin'de. Grattan köprüsünden geçerken, rıhtımlara doğru bir baktı şöyle, ufak tefek, yoksul evleri görünce yüreği burkuldu. Bunlar ona tozlarla, yağlı kirlerle kaplı; eskimiş paltoları içinde kıyılarına çöküp oturmuş, batan günün görünümünü karşısında şaşkına dönmüş, kalkmalarını, silkinip gitmelerini emredecek gecenin ilk serinliğini bekliyen bir işsiz serseri sürüsünü hatırlattı. Fikrini belirtecek bir şiir yazıp yazamayacağını düşündü. Belki de Gallaher bir yolunu bulup bir Londra gazetesinde yaymlatırdı bunu. Özden birşey yazabilir miydi acaba? Geliştirmek istediği fikirden emin değildi; ama şu saatin şiirini duymuş olmak düşüncesi, yeni doğan bir unut gibi köklenip yeşeriyordu içinde. Harbi harbi devam etti yoluna.

Her adım onu Londra'ya yaklaşıyor, sanattan yoksun, yeknesak hayatından uzaklaştırıyordu. Titrek bir ışık belirdi aklının ufkunda. O kadar da yaşlı değildi, otuz iki yaşındaydı daha. Olgunluğa yaklaştığı söylenebilirdi. Öyle farklı izlenimler, duygular dökmek istiyordu ki mısralara! Ta içinde duyuyordu bunları. Bir şair ruhu olup olmadığını anlamak için ruhunu tartmaya çalışıyor, yaratılışında hüznün herşeyden ağır bastığını düşünüyordu, ama inanca, boyun eğişe, arı sevince dönüşlerle gevşemiş bir hüzündü bu hüznün. Bu duyguyu bir şiir kitabında belirtebilseydi, belki de insanlar dinlerlerdi kendini. Hiç bir zaman geniş kitleye yayılamıyacaktı, bunu anlıyordu.

Kitleyi coşturamazdı, ama kendisinininkine benzer ruhların meydana getirdiği küçük bir çevreyi etkiliyebilirdi. Şiirlerindeki hüzünlü hava dolayısıyla İngiliz eleştirmenleri belki de Kelt okuluna bağlı bir şair olarak görecektlerdi onu; fazladan imalar da sokuşturacaklardı araya. Kitabı için yazılacak yazıların cümlelerini bile kurmaya başladı. "Mr. Chandler kolay ve hoş yazıyor. Özlemli bir hüzün işlemiş şiirlerine. "Kelt edası,,. Yazı ki adı tam bir İrlandalı adı gibi değildi. Belki de adıyla soyadı arasına annesinin soyadını koysa daha iyi olurdu: Thomas Malone Chandler. Daha da iyisi, T. Malone Chandler diye atardı imzasını. Bunu Gallaher 'le konuşacaktı.

Oyle bir dalmıştı ki bu düşüncelere, sokağı geçti, geri dönmek zorunda kaldı. Corless'e yaklaşıncı, gene bir kaygı çöktü içine, kararsızca durdu kapının önünde. En sonunda kapıyı açıp girdi.

Bardan gelen ışık ve gürültü yüzünden bir an eşikte durdu. Çevresine baktı, ama sayısız kadehlerin yeşil ve kırmızı yansımaları gözlerini karartıyordu. Bar pek kalabalık göründü gözlerine, içinde de insanlar merakla kendisini seyrediyorlarmış gibi bir duygu uyandı. Kendisine daha ağır başlı bir hava vermek düşüncesiyle kaşlarını çatarak çabuk çabuk sağına, soluna baktı. Ama çevreyi biraz daha iyi seçmeye başlayınca, hiç kimsenin kendisine dönüp bakmadığını gördü. Karşısındaki de Ignatius Gallaher'in ta kendisiydi, sırtını tezgâha dayanmış, ayaklarının girmişti.

"Merhaba, Tommy, emektar dostum, hele şükür, geldin! Ne içersin? Ben viski içiyorum, orda içilenlerden daha iyi. Soda mı istersin, lithia mı? Maden suyu istemez misin? Ben de senin gibiyim. Ağzımın tadını kaçıırır. Garson! hey ahbap! İki viski getir bize. Ee, söyle bakalım, neler yaptın ayrıldığımızdan beri? Aman Allah, nasıl da yaşılanıyoruz! Bende bir yaşlılık belirtisi görüyor musun? Saçlarım biraz kirlaştı, biraz da seyrekleştı. Ne dersin?"

Ignatius Gallaher şapkasını çıkardı, kısa saçlı, kocaman bir baş çıktı meydana. Yüzü solgun, sakalsızdı. Koyu mavi gözleri hastalıklı solgunluğunu ortaya koyuyor, kravatının parlak portakal sarısı üzerinde daha bir belli oluyorlardı. Bu zıt renkler arasında dudakları fazlasiyle uzun, biçimsiz, soluk kalıyordu. Başını eğdi, tepesindeki seyrekleşmiş saçlara acıyarak par-

maklarını dokundurdu. Küçük Chandler hayır anlamında başını salladı; Ignatius Gallaher şapkasını yeniden giydi.

“Şu gazetecilik hayatı yıpratıyor insanı,” dedi. “Oraya buraya koş dur; yazı ara dur, çoğu zaman da bulama. Gene de durmadan yeni şeyler isterler. Ama şu birkaç gün yazıların da, yazı basanların da canı cehenneme. Memlekete döndüğüme pek memnunum, emin ol. Biraz tatil iyi geliyor insana. Sevgili, pis Dublin’e ineliberi çok iyi hissediyorum kendimi! Evet, Tommy. Su koyayım mı viskine? Yeteri kadar koyunca söyle.”

Küçük Chandler bol bol su koydurttu viskisine.

“Ölçünün iyisini bilmiyorsun sen, ahbap,” dedi Ignatius Gallaher. “Ben viskimı sade içerim.”

Küçük Chandler alçak gönüllülükle:

“Genellikle çok az içerim,” dedi; “arada sırada yarım kadehcik, o eski dostlardan biriyle karşılaşırsam, hepsi bu kadar.”

“Hadi bakalım,” dedi Ignatius Gallaher keyifle, “sağlığımız, eski güzel günlerin, eski dostluklarımız şerefine!”

Kadeh tokuşturup içtiler.

“Eski ahbaplardan birine rastladım bugün,” dedi Ignatius Gallaher. “O’Hara’nın halini hiç beğenmedim. Ne yapıyor?”

“Hiç birşey,” dedi küçük Chandler. “Mahvolmuş bir adam artık.”

“Ama Hogan’ın iyi bir işi var, değil mi?”

“Evet, Land Commission’da çalışıyor.”

“Bir gece Londra’da rastlamıştım ona... Zavallı O’Hara, fazla içkiden herhalde...”

Küçük Chandler kuru kuru:

“Evet, başka şeyden de...” dedi.

Ignatius Gallaher güldü.

“Tommy,” dedi, “bakıyorum, zerre kadar yaşlanmamışsın; pazar sabahları, kafam kazan, ağzım zehir gibiyken bana öğütler veren o ağırbaşlı oğlansın hep. Biraz yolculuk etmelisin sen. Hiç bir yere gitmedin mi, gezinti için de olsa?...”

“Man adasına gittim,” dedi küçük Chandler.

Ignatius Gallaher güldü.

“Man adasından ne çıkar! Londra’ya ya da Paris’e git. Paris’e git daha iyi. İşte orası iyi gelir sana.”

“Paris’i bilir misin?”

“Bilmek de söz mü! Az mı sürüttük orada!”

“Peki, söyledikleri kadar güzel mi gerçekten?” diye sordu küçük Chandler.

Ignatius Callaher kadehini bir dikişte boşaltırken, kendisi de viskisinden bir yudum aldı. Ignatius Gallaher bir yandan içkisinin tadını çıkarıp bir yandan da kelimenin üzerine bastırarak:

“Güzel mi?” dedi. “Güzel olduğu söylenemez gerçekten; elbette, güzel... Ama, ne bileyim... Paris’in hayatıdır önemli olan. Eğlencede, harekette, canlılıkta Paris’in üstüne şehir yoktur.”

Küçük Chandler viskisini bitirdi, biraz güç de olsa barmenin dikkatini çekti sonunda. Bir kadeh viski daha istedi. Barman kadehlerini aldıktan sonra, Ignatius Gallaher:

“Moulin-Rouge’a gittim, bohem kahvelerine de,” diye devam etti. “Söz aramızda ya, çocuk oynacağı değil! Senin gibi sofuları açmaz, Tommy!”

Barmenin elinde iki kadehle dönüşüne kadar, küçük Chandler sustu; sonra kadehini kibarca dostunun kadehine dokundurdu, o da karşılık verdi. Biraz umut kırıklığı duymaya başlıyordu. Gallaher’in edası da, konuşması da hoşuna gitmiyordu. Daha önce hiç dikkatini çekmemiş olan bir bayağılık vardı dostunda. Ama bu belki de basının patırtı ve çekişme havası içinde geçen Londra hayatının sonucuydu. Yeni cafcıflı tavırları altında eski çekiciliği hâlâ devam etmedeydi. Sonra, ne de olsa, Gallaher yaşamıştı, dünyayı görmüştü. Küçük Chandler imrenerek baktı dostuna.

“Paris’te herşey şendir,” dedi Ignatius Gallaher. “Yaşamamı seviyorlar, hakları yok mu? Doğru dürüst eğlenmek istiyorsan, Paris’e gitmelisin. Sonra, inan bana, İrlandalılara bayılırlar. Benim de İrlandalı olduğumu öğrenince, öyle bir ağırladılar ki sorma.”

Küçük Chadler kadehinden bir iki yudum içki.

“Anlatsana,” dedi, “Paris’in söyledikleri kadar ahlâksız olduğu da doğru mu?”

Ignatius Gallaher sağ koluyla alımlı bir hareket yaptı.

“Ahlâksızlık her yerde vardır,” dedi. “Ama Paris’te pek tatlı ahlâksızlıklar bulursun. Bir üniversiteliler balosuna git meselâ. Yosmalar coştı mu biraz dalga geçilir. Bu ne demektir, bilirsin herhalde?”

“İşittim,” dedi küçük Chandler.

Ignatius Gallaher viskisini başına dikip içtikten sonra başını salladı.

“Ah!” dedi, “ne dersen de, ama işvede, cilvede Paris kadınının üstüne yoktur!”

Küçük Chandler çekine çekine:

“Demek ki ahlâksız bir şehir,” diye üsteledi, “yani Londra’yla, Dublin’le kıyaslanınca...”

“Londra mı!” dedi Ignatius Gallaher. “Londra yaya kalır. Hogan’a sor, oradayken bazı iyi yerlerini göstermişim ona. Sana anlatır... Ama sen bana baksana, Tommy, alelâde bir punç gibi bakma şu viskiye. Dik şunu başına.”

“İmkânı yok...”

“Hadi canım, bir bardak daha içmekle birşey çıkmaz. Ne istersin? Aynını herhalde?”

“Peki, öyle olsun.”

“François, tazele şu viskiyi!... Sigara ister misin, Tommy?”

Ignatius Callaher tabakasını çıkardı. İki dost sigaraları yakıp içkiler gelinceye kadar sessiz sessiz tüttürdüler. Bir zaman

Sonra Ignatius Gallaher ardında kaldığı duman bulutlarının arasından sıyrılarak:

“Ben sana birşey söyleyeyim mi?” dedi. “Pek acayıptır dünyamız. Ahlâksızlıktan söz ediyorsun. Çok şeyler dinledim bu konuda. Ne diyorum, gözlerimle de birçok ahlâksızlıklar gördüm!...”

Ignatius Gallaher düşünceli düşünceli birkaç nefes geçti sigarasından, sonra, sakın bir tarihçi edasıyla, orada pek bol olan bu çöküşten tablolar çizmeye başladı. Birçok başkentin kusurlarını saydı, birinciliği Berlin’e vermek eğilimindeymiş gibi görünüyordu. Bazı şeyleri kesinlikle söyleyemezdi, başkalarından duymuştu çünkü, ama, ama, geri kalanlara gelince, kendi deneyleriyle biliyordu. Dil uzatmadığı hiç bir şey yoktu. Avrupa’nın birçok manastırlarının sırlarını açığa vurdu. Yüksek sosyete de ne gibi şeyler yapıldığını anlattı; en sonunda da bir İngiliz düşesinin hikâyesini ayrıntılarıyla anlattı, bu hikâyenin doğruluğunu da biliyordu. Küçük Chandler hayretler içindeydi.

“Neyse,” dedi Ignatius Gallaher, “böyle şeylerin hiç bilinmediği dost Dublin’deyiz gene.”

“Gördüğün bütün yerlerden sonra burasımı ne kadar sıkıcı bulursun kim bilir!” dedi küçük Chandler.

“Vallahi, buraya gelmek bir dinlenme, biliyor musun?” dedi Ignatius Gallaher. “Boşuna dememişler: vatan vatandır. Ona bir yakınlık duymaktan alamaz insan kendini. İnsan yaradılışı işte... Ama senden konuşalım biraz da... Hogan’dan işittiğime göre... evlilik sevinçlerini de tatmışsın. İki yıl oldu, değil mi?”

Küçük Chandler kızardı, gülümsedi.

“Evet.” dedi, “evlendim, Mayıs ayında tam bir yıl doldu.”

“İyi dileklerimi sunmam için pek de geç sayılmaz inşallah,” dedi Ignatius Gallaher. “Adresini bilmiyordum, yoksa bunu zamanında yapardım.”

Elini uzattı, küçük Chandler de sıktı.

“Tommy, dostum, sana da, seninkilere de mutluluklar dilerim, tonlarla para dilerim, ben sizi öldürünceye kadar hiç ölmemenizi dilerim. İşte sana eski ve içten bir dost dileği. Bilirsin bunu, değil mi?”

“Bilirim,” dedi küçük Chandler.

“Çoluk çocuk var mı?”

“Var bir çocuğumuz,” dedi küçük Chandler, gene kızarmıştı.

“Kız mı, oğlan mı?”

“Oğlan.”

Ignatius Gallaher dostunun sırtına vurdu.

“Aslansın,” dedi, “ben de senden bunu beklerdim, Tommy.”

Küçük Chandler gülümsedi, şaşkın şaşkın bardağına baktı, üç çocuksu dişle alt dudaklarını ısırıldı.

“Gitmeden önce bir akşamını da bizimle geçireceğini umarım,” dedi. “Karım seni tanıdığına çok sevinecek. Müzik dinleriz biraz, sonra da...”

“Çok çok teşekkür ederim, dostum,” dedi Ignatius Gallaher. “Çok yazık, daha önce görüşemedik, yarım akşam gitmem gerekiyor.”

“Öyleyse, belki bu akşam:...”

“Çok üzgünüm, dostum. Anlarsın ya, başka biriyle geldim buraya, akıllı bir çocuktur hani... Onunla bir iskambil oyunu kararlaştırmıştık; böyle olmasaydı...”

“Evet, o zaman...”

“Ama, belli mi olur,” dedi Ignatius Gallaher. “Gelecek yıl gene uzanırım belki de buralara kadar, şeytanın ayaklarını kırık nasıl olsa.”

“Çok güzel,” dedi küçük Chandler. “Gelecek seferde, bir akşamını da bizimle geçirirsin. Anlaştık mı?”

“Evet, tamam,” dedi Ignatius Gallaher. “Söz sana, gelecek yıl gelirim...”

“Pazarlığın sonucunu kutlamak için birer kadeh daha içelim,” dedi küçük Chandler.

Ignatius Gallaher cebinden büyük bir altın saat çıkardı.

“Ama bu sonuncu olacak, değil mi? Çünkü, biliyorsun, randevum var...”

“Evet, elbette,” dedi küçük Chandler.

“Pekâlâ,” dedi Ignatius Gallaher. “Birer kadeh daha içelim giderayak.”

Küçük Chandler içkileri söyledi. Az önce yüzünde beliren kızarıklık daha da yayılıyordu. Her an, en ufak birşeyden kızarıveriyordu, şimdi de çok sıcaklanıyordu, heyecanlıydı. Üç kadehcik viski başına vurmuş, Gallaher'in sert sigarası da aklını bulandırmıştı, zayıf yapılı bir insandı çünkü, üstelik delinmiş bir hayata alıştı. Sekiz yıldan sonra Gallaher'le yeniden karşılaşmak, ışıklar, gürültüler içinde Corless'te Gallaher'le bir arada oturmak, Gallaher'in hikâyelerini dinlemek, birkaç dakika boyunca onun başboş ve muzaffer hayatını paylaşmak, hassas yaradılışının dengesini bozuyordu. Kendi hayatıyla dostunun hayatı arasındaki zıtlığı bütün keskinliğiyle kavramıştı, bu da ona haksız birşey gibi geliyordu. Gallaher soy bakımından da, öğrenim bakımından da kendisinden aşağıydı. Dostunun şimdiye kadar yaptığından da, bundan sonra yapacağından da iyisini yapabileceğinden, eline bir fırsat geçse bayağı gazetecilik mesleğinden yukarılara erişeceğinden emindi. Kim engel oluyordu ona? Allah'ın belâsı çekingenliği. Ne şekilde olursa olsun, erkekliğini ortaya koymak istiyordu. Gallaher'i çağrısını reddetmeye yöneten şeyin ne olduğunu anladı. Gallaher gelişile İrlanda'yı şerefleendirerek İrlanda'ya karşı koruyuculuk oyunu oynadığı gibi, dostluğuyla şerefleendirerek kendisine karşı da koruyuculuk oyunu oynuyordu.

Barmen içkileri getirdi. Küçük Chandler kadehlerin birini dostuna doğru itti, öbürünü de kendisi kavradı yiğitçe. Kadehlerini kaldırdıkları sırada:

“Kim bilir,” dedi. “Önümüzdeki yıl geldiğin zaman, Bay Ignatius Gallaher'le hanımına uzun ömür ve mutluluklar dilemek zevkini de tadacağım.”

Ignatius Gallaher içkisini içeceği sırada anlamlı anlamlı göz kırptı ona. İçtikten sonra dudaklarını şapırdattı, kadehini bıraktı, sonra da:

“Hiç merak etme, dostum, kaderde böyle birşey varsa, kafamı çuvala sokmadan önce iyice engine açılmak istiyorum,” dedi.

Küçük Chandler sakın sakın:

“Sen de bir gün geleceksin hizaya,” dedi.

Ignatius Gallaher portakal rengi kıravatıyla arduvaz mavisini gözlerini iyice dostundan yana döndürdü.

“Oyle mi dersin?” dedi.

Küçük Chandler cesaretle:

“Aradığın kızı bulursan, sen de dünya evine girersin,” diye karşılık verdi, “herkes gibi...”

Sözlerine ağır bir hava vermişti, kendini ele verdiğini anlıyordu; yüzünün kızarıklığı arttıysa da, dostunun bakışı altında sarsılmadı. Ignatius Gallaher, onu bir an süzdükten sonra:

“Kaderde böyle birşey varsa, bunu kumrular gibi sevişmek için yapmıyacağıma son meteleğine kadar bahse girebilirsin,” dedi. “Ben para için evlenmek düşüncesindeyim. Bankada iyi bir hesabı olacak, yoksa işime gelmez.”

Küçük Chandler başını salladı. Ignatius Gallaher sert sert:

“Bir söylemem yeter, biliyor musun,” dedi: “Para da, kadın da avcumdadır yarın. İnan mıyorsun? Ben iyi biliyorum böyle olduğunu. Yüzlerce, hatta binlerce zengin Alman ve Yahudi karısı var ki, böyle bir teklifi göbek atarak kabul eder... Bekle biraz, yavrum, bekle de gör, kozumu iyi kullanmıyor muyum? Birşeyle uğraştım mı, bir iş adamı gibi uğraşırım. Bek-biraz.”

Kadehini başına dikip boşaltıverdi, kahkahalarla güldü. Sonra düşünceli düşünceli önüne baktı, sakınleşmiş bir sesle:

“Ama acelem yok,” dedi. “Hele beklesinler bakalım. Bir kadına bağlanmayı hiç aklıma sığdıramıyorum, biliyor musun?”

Ağzıyla birşey tadar gibi yapıp yüzünü buruşturdu.

“Sonunda bayatlar herhalde,” dedi.

Küçük Chandler hole bitişik bir odada oturuyor, kollarında bir çocuk tutuyordu. Masraf olmasın diye hizmetçi tutmamışlardı; ama Annie'in küçük kızkardeşi Monica sabahları ve

akşamları bir iki saat uğrayıp biraz yardım ederdi. Ama Monica çoktan gitmişti. Dokuza çeyrek vardı. Küçük Chandler çaya yetişememişti, üstelik de Annie'ye Bewley'den bir paket kahve almayı unutmuştu. Onun da bu yüzden keyfi kaçmıştı elbet, kuru kuru karşılıklar veriyordu. Çaysız da yapabileceğini söyledi, ama köşedeki dükkânın kapanma saati gelince, çayla şekeri kendi gidip almaya karar verdi. Uyuyan çocuğu ustalıkla onun kollarına vererek: "Tut şunu. Uyandırma," dedi.

Masanın üstünde 'ak porselenden bir abajur duruyor, ışıkları çerçeveli bir resmi aydınlatıyordu. Annie'nin resmiydi bu. Küçük Chandler resme baktı, gözleri ince ve sıkışık dudaklarının üzerinde oyalandı. Açık mavi bir yazlık buluz vardı üzerinde, Chandler bunu bir cumartesi eve dönünce armağan etmişti ona. On şiling on bir pence patlamıştı bu buluz, ama ne ölümcül kuşkular geçirtmemişti! Neler çekmemişti o gün! mağaza boşalınca kadar kapıda beklemiş, tezgâhın önünde, satıcı kız bluzları çıkarırken sakın olmaya çalışıp durmuştu; kasaya parayı ödemiş, üstünü almayı da unutmuştu, kasadaki adam geri çağırılmıştı kendisini, sonra, mağazadan ayrıldığı sırada yanaklarının ateşini gizlemeye çalışmış, bir yandan da iyi bağlanmış mı diye paketi incelemişti. Eve gelince, Annie kendisini öpmüş, bluzun pek güzel, pek moda olduğunu söylemişti, ama fiyatını öğrenince, masanın üstüne fırlatmış, böyle bir mal için on şilin on bir pens istemenin dolandırıcılığın dik âlâsı olduğunu söylemişti. İlkini geri götürmek istemişti, ama denedikten sonra, hele kolların biçimine mestolmuş, iyi bir insan olduğunu, kendisini unutmamak inceliğini gösterdiğini söyleyerek küçük Chandler'i öpmüştü.

Hımm!...

Resmin gözlerine soğuklukla baktı, onlar da aynı soğuklukla karşılık verdiler kendisine. Gerçekten güzeldiler, yüz de güzeldi. Ama bir bayağılık buluyordu. Neden bu kadar ilgisiz, bu kadar hanım-hanımcıktı? Gözlerinin sakinliği sinirine dokundu. İtiyordu bu gözler onu, meydan okuyordu, hiç bir tutku, hiç bir coşku belirtmiyorlardı. Gallaher'in zengin Yahudi kadınları hakkındaki sözünü düşündü. Koyu renkli Doğulu gözleri tutkuyla, arzularla, şehvetlerle doludur diye düşünüyordu. Ne diye şu resimdeki gözlerle evlenmişti?...

Bu soruyu sorarken kendisine geldi, odaya kaygılı kaygılı bir göz attı. Evi için borca aldığı güzel eşyalarda bir bayağılık

buluyordu. Annie seçmişti bunları: Annie'yi hatırlatıyorlardı. Fazla pohpohlu, fazla güzeldiler. Yaşayışı karşısında bulanık bir kızgınlık uyanıyordu içinde. Küçük evden kaçamayacak mıydı hiç? Gallaher gibi cesaretle yaşamayı denemek için zaman çok mı geçmişti? Londra'ya gidebilir miydi? Eşyaların parası ödenecekti daha. Bir kitap yazıp da bastırabilseydi, önünde bir yol açılmış olurdu.

Masanın üstünde, Byron'un bir şiir kitabı duruyordu. Çocuğu uyandırmamak için sol eliyle açtı usulca, ilk şiiri okumaya başladı:

**Yeller dindi, alacakaranlık sakın mi sakın.
Bir meltem bile esmiyor fundalıklarda.
Ben Marguerite'imın mezarına giderken,
Sevdiğim toprak yığınınına çiçekler götürürken!**

Durdu. Dürütlüğün ahenginin odaya yayıldığını duyar gibi oldu. Ne kadar hüznünlüydü! Kendisi de böyle yazabilir, ruhunun hüznünü mısralarla belirtebilir miydi? Yazmak istediği o kadar çok şey vardı ki! Meselâ birkaç saat önce Crattan Bridge'te duyduğu duygular! O ruh halini yeniden bulabilseydi!...

Çocuk uyandı, ağlamaya başladı. Okumayı bırakıp çocuğu susturmaya çalıştı, ama çocuk susmuyordu. Kollarında salladı, ama feryatları daha da tizleşti. Gözleri ikinci dürtlüğü okumaya devam ederken daha da hızlı salladı çocuğu:

**Eu mezarda onun şekli yatıyor,
O şekil ki bir zaman...**

Faydasızdı. Okuyamıyordu. Hiç birşey yapamıyordu. Çocuğun feryatları kulağını patlatıyordu. Faydasızdı, faydasız! Ömrü boyunca tutsaktı. Öfkeden kolları titriyordu, sonra birden, çocuğun yüzüne doğru eğilerek: "Sus!" diye bağırdı.

Çocuk bir an sustu, korkudan ürperdi, sonra gene haykırmaya başladı. Küçük Chandler koltuğundan fırlıyarak, kollarında çocuk, odanın içinde bir aşağı bir yukarı, hızlı hızlı dolışmaya başladı. Yürekler parçalayıcı bir şekilde hıçkırmaya başladı çocuk, dört beş saniye soluğu kesiliyor, sonra gene gümbürdüyordu. Odanın ince duvarlarında yankılanıyordu sesi. Yatıştırmaya çalıştı ama daha da beter ağladı çocuk. Çocuğun titreyip sarsılan yüzüne bakınca korkmaya başladı. Aralıksız yedi hıçkırık saydı, korkarak göğsünde sıkı çocuğu. Ya ölürse!...

Birdenbire kapı ardına kadar açıldı, genç kadın soluk soluğa odaya girdi koşarak.

“Ne var? Ne oldu?” diye haykırdı.

Annesinin sesini duyunca, çocuğun hıçkırıkları son hadine vardı.

“Birşey yok, Annie... Hiç birşey yok... Ağladı işte...”

Kadın paketleri yere attı, çocuğu çekip aldı.

“Ne yaptın ona?” diye bağırdı, gözleri çakmak, çakmak, tepeden tırnağa süzdü kocasını.

Küçük Chandler bir an dayandı bakışlarına, ama bu bakışlardaki kini görünce yüreği burkuldu. Kekeleye başladı:

“Yok birşey... ağ ... ağladı işte... Hiç... hiç bir şey yapamadım... Ne?”

Annie hiç aldırış etmeden bir aşağı bir yukarı dolaşmaya başladı odada, çocuğu kollarında sıkıp mırıldanıyordu:

“Yavrum! Oğlum benim! Korkmuş yavrucuk... Yok, şekerim, yok benim canım... Anasının kuzusu... Yok... yook!”

Küçük Chandler yanaklarının utançtan kızardığını hissetti, lâmbanın ışık halkasının dışına çıktı. Çocuğun hıçkırıklarının yavaş yavaş azalışım dinledi, pişmanlık yaşları doldu gözlerine.

AİLE PANSİYONU

Mrs. Mooney bir kasabın kızıydı. Düşündüklerini içinde tutmasını bilen bir kadındı, azimli bir kadındı yani. Babasının baş kalfasıyla evlenip Spring Gardens yakınında bir kasap dükkânı açmıştı. Ama kayın babasının ölümünden sonra, Mr. Mooney Allahın belâsı bir adam olup çıkmıştı. İçti, kasadaki paraları har vurup harman savurdu, gırtlığına kadar borca battı. İçmiyeceğine yemin ettirmek boşuna bir çabaydı: birkaç gün sonra gene başlıyordu. Müşterilerin önünde karısıyla dalaşıyor, bozuk etler getiriyordu, işi berbat oldu böylece. Bir gece elinde satır, karışının üstüne yürüdü, kadıncağız da geceyi bir komşunun evinde geçirmek zorunda kaldı.

Bundan sonra ayrı yaşadılar. Kadın papazı gördü, çocuklar kendi üzerinde kalmak üzere adamdan ayrılmayı sağladı. Ne para, ne yiyecek, ne de kalacak bir yer verecekti kocasına; Mr. Mooney'e şerifin adamları arasına katılmak düştü. Sefil görünüşlü, solgun yüzlü, ak bıyıklı, ak kaşlı, kambur bir ayyaşcağızdı, ak kaşlarının altında gözleri kırmızı kırmızı, ıslı ıslıldı. Bütün gün yargıcın odasında oturuyor, kendisine lütfe dilip de bir iş verilmesini bekliyordu. İri yarı, heybetli bir kadın olan Mrs. Mooney, kalan servetini kasap dükkânından çekmiş. Hardwick Street'te bir aile pansiyonu açmıştı. Şehre yol üstü uğramış insanlar geliyordu pansiyonuna: Liverpool'dan, Man adasından gelen turistler, bazı bazı da müzik-hol artistleri; devamlı kalan müşterileri şehrin memurlarıydı. Evi sıkı, ustalıkla bir şekilde yönetmedeydi. Ne zaman kredi vereceğini, ne zaman sert davranacağını, ne zaman göz yumacağını iyi bilirdi. Pansiyonda kalan bütün genç adamlar "hanım" diye adlandırırlardı kendisini.

Mrs. Mooney'in pansiyonerleri, yatma ve yeme karşılığında (bira ve kara bira hariç) haftada on beş şilin öderlerdi. Zevkleri de, uğraşları da aynı olduğundan pek sıkı fıkıydılar birbirleriyle. Gözde olan bir kimsenin ya da kısa süre için kalan bir kimsenin şansını tartışırlardı karşılıklı. Hanımın oğlu, yani Fleet Street'te bir komisyoncunun yanında çalışan Jack Mooney, haylaz bir adam olarak bilinirdi. Askerlerin müstehçen

konuşmalarına özenir, çoğu zaman sabaha karşı dönerdi. Dostlarıyla bir araya geldi mi, mutlaka anlatılacak esaslı bir şeyi olurdu, tam üstüne basardı kısacası: hangi at kazanacaktı, hangi artist gözdeydi, bilirdi o. Yumruğuna tez bir adamdı, güldürücü şarkılar söylerdi. Çoğu zaman, pazar akşamları, Mrs. Mooney'in odasında toplanılırdı. Müzikhol artistleri de bu toplantıları şenlendirmeye çalışanlar arasındaydı; Sheridan valsler, poplpkalar çalardı. Hanımın kızı Polly Mooney de şarkı söylerdi. Şöyle bir şarkısı vardı: özel kitap grubu

**Ben pek tatsız bir kızım,
Tersini söylemeyin,
Biliyorsunuz.**

Polly on dokuz yaşında, ince bir kızdı; açık renk, yumşak saçları, küçük, dolgun dudakları vardı. Yeşile çalan gri gözleri vardı, biriyle konuşurken bu gözleri yukarıya diker, bu da onu huysuz bir madonna hâline sokardı. Mrs. Mooney ilkin daktilo olarak bir hububat tüccarının yanına vermişti kızını, ama şerifin kötü şöhretli adamlarından biri kızına bir şey söylemek bahanesiyle her iki günde bir yazıhaneye damlayınca, Mrs. Mooney kızı eve alıp ev işleriyle görevlendirmişti. Polly canlı ve neşeliydi, geç adamlara bakması kararlaştırıldı. Öte yandan, gençler de çevrelerinde bir genç kız varlığı duymaktan hoşlanıyorlardı. Polly genç adamlarla kırıştırıyordu elbette; ama Mrs. Mooney işin ehli bir kadın olarak, bu genç adamların vakit öldürmekle yetindiklerini biliyordu: hiç biri ciddi niyetler beslemiyordu. İşler uzun zaman hep böyle gitti. Mrs. Mooney Polly'yi gene daktiloluğa yollamayı düşündüğü bir sırada, Polly ile bir pansiyoner arasında birşeyler sezdi. Hiç bir şey çaktırmadan ikisini de gözetlemeye başladı. Polly annesinin kendisini gözetlediğini biliyordu; ama inatçı sessizliğini anlamıyor da değildi. Anayla kız arasında hiç bir açık suç ortaklığı, hiç bir sözleşme yoktu, pansiyonerler bu gönül işini açıkça konuştukları halde, Mrs. Mooney araya girmiyordu. Polly'nin hareketleri gittikçe acayipleşiyor, delikanlı da kaygılı görünüyordu. En sonunda, Mrs. Mooney, zamanın geldiğini düşünerek işe karıştı. Satırın et karşısında davranışı neyse, onun ahlâk sorunları karşısındaki davranışı da oydu; bu durumda da, kararını vermişti. Yaz başında, serin bir meltemle gelmiş olmasına rağmen, sonu sıcak olacağı benziyen bir pazar sabahıydı. Pansiyonun bütün pencereleri açıktı, dantel perdeler çerçevelerin altından

dışarı doğru çıkararak kabarıyorlardı. George kilisesinin çanları durmadan çalıyor, dindarlar da tek tek ya da toplu olarak, kilisenin önündeki yuvarlak meydandan geçiyorlardı, nereye gittikleri eldivenli ellerinde tuttukları küçük kitaplardan olduğu kadar sessiz hallerinden de belli olmadaydı. Pansiyonda kahvaltı bitmişti, yumurta ve sucuk kalıntılarıyla dolu tabaklar hâlâ masanın üstündeydi. Mrs. Mooney hasır koltuğuna oturmuş, hizmetçi Mary'nin masayı toplayışına bakıyordu. Salı gününü yapılacak pudingte kullanılacak ekmek kırıntılarını toplatıyordu. Masa temizlenip, ekmek kırıntıları toplanıp şeker ve tereyağı yerlerine kilitlenince, akşam Polly'yle yaptığı görüşmeyi hatırladı. Herşey tahmin ettiği gibiydi; açık açık sormuştu sorularını, Polly de karşılıklarında ondan geri kalmamıştı açıklıkta. Her ikisinin de biraz huzuru kaçmıştı elbet. Mrs Mooney haberi fazla ilgisiz bir tarzda alıyormuş, pek memnunmuş gibi görünmek istemediği için sıkılıyordu. Polly de yalnız bu çeşit söz dokundurmalar her zaman rahatını kaçırdığı için değil, açık görüşlü masumluluğu içinde, annesinin görünüşte kalan hoş görürlüğü altında niyetlerini sezecek bir insan sanılmasını istemediği için.

Mrs. Mooney hayalleri arasında George kilisesinin çanlarının sustuğunu farkedince şöminenin üzerindeki saate baktı düşünmeden. On biri on yedi geçiyordu. Mr. Doran'la durumu görüşüp öğle üzeri de Malbrough'ta bulunmasına kadar dünya kadar vakit vardı. Kazanacağından emindi. Bir kere, halk oyu kendinden yanaydı: alçaltılmış bir anaydı. Şerefli bir adam olduğunu sanarak çatısı altında yaşamasına izin vermiş, o ise konukseverliğini kötüye kullanmaktan başka birşey yapmamıştı. Otuz dört, otuz beş yaşlarındaydı, öyleyse gençlik bağışlatıcı bir sebep olamazdı onun için, bilgisizlik de denemezdi buna, çünkü iyi kötü yaşayıp görmüş bir adam olması gerekirdi. Sırf Polly'nin gençliğinden ve masumlüğundan yararlanmıştı, apaçıktı bu. Nasıl bağışlatabilirdi suçunu?

Bu gibi durumlarda, kusurunu düzeltmesi gerekirdi insanın. Erkek için mesele yoktu: hiç birşey olmamış gibi hayatına devam edebilirdi, aldığı bir anlık zevk de yanına kâr kalırdı. Ama kadının cezayı çekmesi gerekirdi. Kimi analar biraz para karşılığında ört-bas ederdi böyle birşeyi; çok görmüştü böyle şeyleri. Ama kendisi böyle davranmıyacaktı. Kızının şerefi konusunda bir tek düzeltme yolu biliyordu; evlenme.

Kendisiyle konuşmak istediğini bildirmek üzere Mary'yi Mr. Doran'a yollamadan önce, bütün kozlarını bir daha saydı. Hiç şüphe etmiyordu kazanacağından. Ağırbaşlı bir adamdı, ötekiler gibi hovarda ve kalabalık ağızlı değildi. Onun yerinde Mr. Sheridan, Mr. Meade, ya da Bantam Lyons olsaydı, çok daha güç olacaktı işi. Ama Mr. Doran'ın dile düşmeyi göze alabileceğini sanmıyordu. Bütün pansiyonerler az çok biliyorlardı meseleyi; hattâ aralarından bazıları bir takım ayrıntılar da uydurmuştu. Öte yandan, on üç yıldır önemli bir katolik şarap tüccarının yanında memurdu, dile düşmesi belki de işine son verilmesi demek olacaktı. Ama, kendi fikrine katılırsa, mesele yoktu. Patronunu çaktırmadan haraca kesmiş olmasından şüphelenmekteydi.

Buçuk olacak nerdeyse! Kalktı, boy aynasında kendisini gözden geçirdi. Geniş yüzünün kararlı hali keyfini yerine getirdi, kızlarını başlarından atmaya başaramıyan kimi anneleri düşündü.

Mr. Doran bu pazar sabahı gerçekten de pek sıkıntılı buluyordu kendini. İki kere tıraş olınaya kalkmıştı; ama eli öylesine titrekti ki, vazgeçmek zorunda kalmıştı. Üç günlük, kızılmsı bir sakalla kaplıydı çenesi, ikide bir gözlükleri buğulanıyor, çıkarıp mendiliyle silmesi gerekiyordu. Dünkü açılmasının anısı sert bir acı uyandırıyordu içinde; papaz bu macera-
nın en gülünç ayrıntılarını ortaya çıkarmış, sonunda da günahını o kadar büyütmüştü ki, kendisine bir düzeltme imkânı sunduğu için nerdeyse minnettar olmuştu. Olan olmuştu bir kere. Evlenimeden ya da kaçmadan başka ne kalıyordu geriye? Olay her yerde konuşulacak ve elbette müdürünün de kulağına gidecekti. Dublin küçücük bir şehirdi, herkes herkesin durumunu bilirdi. Hayalinde ihtiyar Leonard'ın o sert sesiyle: "Mr. Doran'ı bana yollayın lütfen," diye bağırdığını işitir gibi olunca, yüreği ağzına gelecekti nerdeyse.

Bu kadar yıllık emekleri boşa gidecekti! Gayretli, işine bağlılığı boşa gidecekti! Gençlik bu ya, çılgınlıklar etmişti; özgür düşünceli olmakla övünmüş, meyhanelerde, dostlarının önünde Tanrı'nın varlığını yadsımişti. Ama bütün bunlar geçmişte kalmıştı şimdi, ya da hemen hemen. Her hafta bir Reynolds Newspaper almaya devam ediyordu, ama dinsel görevlerini yerine getirmekten de geri kalmıyor, yılın onda dokuzunda düzgün bir hayat sürüyordu. Yuva kurmak için parası vardı; bu

değildi mesele. Ama ailesi genç kıza yukardan bakacaktı. Babasının adı kötüye çıkmıştı bir kere, annesinin pansiyonunun da adı çıkmıya başlıyordu sonra. Kendisine oyun oynanıyor-muş gibi bir duygu vardı içinde. Dostlarının bu meseleyi konuşup gülüşüklerini görür gibi oluyordu. Kız da oldukça kabaydı hani; kelimeleri söyleyiş tarzından da, cümle kurmalarından belli oluyordu bu.

Ama insan gerçekten sevdikten sonra dilbilgisinin ne önemi vardı? Yaptığından dolayı onu sevmesi mi, küçük görmesi mi gerektiğini bilemiyordu. Kendisi de vardı elbet işin içinde. İçgüdüğü özgür kalmasını, evlenmemesini fısıldıyordu; bir kere evlendi mi, işi bitti demektir.

Gömlek ve pantolonla yatağın ucunda şaşkın şaşkın otururken, Polly kapıyı vurup içeri girdi. Herşeyi anlattı ona, annesine herşeyi söylediğini, onun da hemen bu sabah kendisiyle görüşeceğini söyledi. Ağladı, kollarını boynuna doladı:

“Of! Bob! Bob! Ne yapacağım? Ne yapabilirim?” dedi.

Hayatına son vereceğini söylüyordu

Elinden geldiği kadar yatıştırdı onu, ağlamamasını, korkmamasını, herşeyin düzeleceğini söyledi. Gömleğinin altından, kızın göğsünün inip inip kalktığını duyuyordu.

Bütün bütün kendi suçundan değildi olanlar. Bekârlara vergi garip ve sabırlı belleğiyle, rastlantının yarattığı ilk okşamaları hatırlıyordu, elbisesinin, soluğunun, parmaklarının okşamalarını. Bir gece, soyunurken, kapısını vurmuştu ürkekçe. Mumundan mumunu yakmak istiyordu, kendisinininki rüzgârdan sönmüştü de. Banyo günüydü. Açık ve bol bir gecelik vardı üzerinde. Kürklü terliklerinin açık kısmından ayaklarının üstü ak ak parlıyor, bedeninden ılık ve hoş bir koku yayılıyordu. Mumunu yakıp düzelttiği sırada, ellerinden, bileklerinden de baygın bir koku geliyordu.

Geç döndüğü gecelerde yemeklerini o ısıtırdı. Gece, pansiyonda herkes uyurken, yanında o olunca ne yediğinin pek farkında olmazdı. Öyle de dikkatliydi ki! Gecenin soğuk, yağmurlu ya da rüzgârlı olduğu zamanlarda, ufak bir kadeh punç getirirdi hep. Belki de mutlu olacaklardı birlikte!...

Her ikisi de, mumları ellerinde, ayaklarının ucuna basa basa çıkarlardı yukarı. Üçüncü katın sahanlığına gelince, istemiye istemiye iyi geceler dilerlerdi birbirlerine. Öpüşürlerdi.

Gözlerini, ellerinin dokunuşunu, sonra kendi içini saran sarhoşluğu çok iyi hatırlıyordu.

Ama sarhoşluk geçer. Kızın söylediği, sözü kendine uygulayarak tekrarladi: "Ne yapmalıyım?" Bekârlık içgüdüğü geri durmasını öğütüyordu. Ama günah işlenmişti bir kere; kendi şeref duygusu da, böyle bir günahın kefareti gerektiği gibi ödemek icabettiğini söylemedeydi.

Onunla birlikte, yatağın kenarında oturdukları sırada, Mary geldi, hanımın kendisiyle görüşmek istediğini, oturma odasında beklediğini söyledi. Kalkıp ceketini giydi, şimdi daha da perişandı. Giyindikten sonra, kızın yanına yaklaştı, yatıştırdı onu. Herşey düzelecekti, hiç korkmasındı. O yatağın üzerinde ağlayıp "Tanrım!" diye inlerken, odadan ayrıldı.

Aşağı inerken, gözlükleri gene buğulandı, çıkarıp sildi. Çatıdan çıkıp gitmek, sıkıntılarının bir daha hiç sözü edilmeyeceği yepyeni bir ülkeye doğru uçmak isterdi, ama bir güç onu basamak basamak aşağı inmeye zorluyordu. Müdürün ve hanımın amansız yüzleri şu bozgun halini seyrediyorlardı sanki. Sonuncu katta Jack Mooney'e rastladı, kılardan geliyordu, iki şişe kara bira vardı kucağında. Soğukça selâmlaştılar; âşığın gözleri bir buldog yüzünün, kısa ve tombul bir çift kolun üzerinde durdu bir an. Merdivenden inince yukarıya baktı, ilk kattaki kapıdan Jack'in kendisine baktığını gördü.

Birdenbire aklına geldi: bir gece, müzikhol artistlerinden biri - ufak tefek, sarışın bir Londralı- Polly'ye takılacak olmuştı. Jack'm öfkesinden toplantı nerdeyse dağılacaktı. Herkes onu yatıştırmaya çalışmıştı. Müzikhol artisti de, her zamankinden daha solgun bir yüzle, gülümsemeye devam ediyor, hiç bir kötü niyet gütmemediğini söylüyordu. Ama Jack bağırma-ya devam etmiş, kızkardeşine bir daha böyle davranmaya kal-kanın dişlerini ağzına dökeceğini söylemişti, dökerdi de hani.

.....

Polly bir zaman yatağın kenarında oturup ağladı durdu. Sonra gözlerini kurulayıp aynaya doğru yürüdü. Havlunun ucunu sürahiye batırıp soğuk suyla gözlerini sildi. Şöyle yandan kendini bir seyretti, kulağının üzerine gelen saçlarına bir toka taktı. Gelip yatağın ayak ucuna oturdu. Yastıkları seyretti bir zaman, yastıklar güzel ve gizli şeyler hatırlattı ona. Ensesi-

ni yatağın soğuk demirlerine dayadı, düşlere gömüldü. Yüzündeki bütün heyecan silinip gitmişti.

Sabırla, hatta keyifle bekliyordu, korkmuyordu da artık; anılar umutlar önünde, geleceğin görüntüleri önünde yavaş yavaş silinip gidiyorlardı. Umutlar ve görüntüler öylesine karışmıştı ki, gözlerinin dikildiği ak yastıkları görmüyordu artık, birşey beklediğini de hatırlamaz olmuştu.

En sonunda, annesinin kendisini çağırdığını duydu. Hemen fırlayıp merdivenin başına gitti.

“Polly; Polly!”

“Efendim, anne?”

“Aşağıya gel, canım. Mr. Doran seninle konuşmak istiyor”
Ne beklediğini o zaman hatırladı.

İKİ ÇAPKIN

Külrengi, ılık bir ağustos akşamı inmişti şehrin üstüne, yumuşak ılık bir hava, bir yaz anısı esiyordu sokaklarda. Pazar rahatlığını sağlamak için pancurları kapatılmış sokaklar keyifli ve renk renk bir kalabalıkla çalkalanıyordu. Lâmbalar, içinden aydınlatılmış inciler gibi, direklerinin tepesinden, durmamacasına biçim ve renk değiştirerek akşamın külrengi, ılık havasına sonu gelmez ve tekdüze bir uğultu yollayan kalabalığı aydınlatıyordu.

Rutland caddesinden aşağıya doğru iki genç adam indi. Biri uzun bir monoloğu bittirmek üzereydi, öteki, kaldırımın kıyısından yürüyor, bazı bazı, arkadaşının kabalığı yüzünden, yola inmek zorunda kalıyordu, dinledikleriyle keyiflendiği yüzünden belliydi. Bodurdu, kırmızı yüzlüydü. Başındaki denizci kasketini geriye itmişti, dinlediği hikâyenin etkisiyle burnunun kıyısından, gözlerinden, ağzından yüzüne anlam dalgaları yayılıyordu. Sarsılan bedeninin, küçük, hırıltılı kahkahalar çıkıyordu ard arda. Gözleri keyiften kurnaz kurnaz parlıyor, arkadaşının yüzündeki hareketleri şöyle bir süzüyordu. Boğa güreşçileri gibi omuzuna attığı trençkotunu bir iki kere düzeltti. Pantolonu, ak, lâstik pabuçları, omzundaki trençkotu gençlikle doluydu. Ama bedeni bele doğru kalınlaşıyordu, saçları seyrek ve kırlaşmıştı, üzerindeki anlam silinince bitik bir hal alıyordu yüzü.

Arkadaşının anlattıklarının bittiğini kestirince, yarım dakika karar sessiz sessiz güldü.

“Hi, diyecek yok doğrusu!” dedi.

Ses güçten yoksun gibiydi; sözünü daha bir güçlendirmek için, alaylı alaylı:

“Hi, ama hiç diyecek yok!” diye ekledi.

Sorru ciddileşip sustu. Dorset caddesindeki kahvede bütün bir öğle sonu konuşa konuşa dili yorulmuştu. Çokları satılık kadınların sırtından geçinen bir adam diye tanırdı Lenehan'ı, gene de becerikliliği, güzel konuşması, arkadaşlarının kendisine karşı birlik olmalarını önlerdi. Bir meyhanede onlardan bir topluluğa rastladı mı umursamadan yanlarına yakla-

şır, onlar çevresinde halka oluncaya kadar sırurda durmasını bilirdi. Dağarcığında bir sürü hikâyeler, fıkralar, bilmeceler bulunan bir küçük adamdı, kendisine yapılan hiç bir kabalığa kulak asmazdı. Çetin yaşama sorununu nasıl çözdüğü hiç kimse bilmezdi, ama adı

“Nerden buldun onu, Corley?” diye sordu.

Corley dilini üst dudağının üzerinden geçirdi hızla.

“Bak, dostum, bir gece, Dame sokağından geçiyordum,” dedi, “Waterhouse saatinin altında kıyak bir parça çarptı gözüne, “İyi geceler,” dedim, anlarsın ya. Sonra kanalin kıyısında yürüdük, Baggot sokağında bir evde hizmetçilik ettiğini söyledi. O akşam, kollarımı beline doladım biraz. Öbür pazar da sözleşip buluştuk, kardeşim. Dnnybrook’un yonunu tuttuk, burada bir çayıra götürdüm onu. Bir sütçüyle düşüp kalktığını anlattı... Hiç diyecek yoktu, dostum. Her gece sigara getiriyordu bana, gidişte de, dönüşte de yol parasını çekiyordu. Bir gece de esaslı iki sigara getirdi, en iyi cinsinden anlarsın ya, ihtiyar ondan içermiş. Ama gebe kalmasından korkuyordum, kardeşim. Ama o biliyordu işini.”

“Belki kendisiyle evleneceğini sanıyor,” dedi Lenehan.

“İşsiz olduğumu söyledim ona,” dedi Corley. “Pim’de kaldığımı söyledim. Adımı da bilmiyor. Açıkgoz adamım, hiç söyler miyim? Ama anlarsın ya, biraz efendi buluyor beni.”

Lenehan gene kıs kıs güldü.

“Şimdiye kadar çok hikâye dinledim ya, bundan güzelini hiç dinlemedim,” dedi.

Corley bu övgü üzerine keyifle deprendi. Bedenin hantal sallanışı, arkadaşını birçok kereler kaldırımından yola sıçramak zorunda bıraktı. Bir polis müfettişinin oğluydu. Corley, bu kalıbı, bu yürüyüşü babasından almıştı. Ellerini böğürlerinde, bedenini dimdik tutarak başını bir o yana bir bu yanasallıyarak yürüyordu. Kafası geniş, yuvarlak, yağlıydı; hava nail olursa olsun, terlerdi başı, başındaki şapka da çıkıntıların birinden çıkmış bir başka çıkıntı gibiydi. Sanki bir geçit resmideymiş gibi dosdoğru önüne bakardı, yolda birinin ardından bakmak isteyince de bedenini kalçalarından bükmesi gerekirdi. Şimdilik işsizdi. Bir iş çıktı mı kendisine haber verecek bir dost her zaman bulunurdu. Sivil giymiş polislerle gezdiği, hararetili hararetili konuştuğu görülürdü sık sık. Herşeyin iç yüzünü bir, kesin hükümler vermekten hoşlanırdı. Arkadaşlarının sözlerini

dinlemeden konuşurdu. Hep de kendinden söz ederdi; falanca-ya ne demiş, falanca kendisine ne demiş, ya kendisi işi yoluna koymak için ne söylemiş. Bu konuşmaları anlatırken. Floransalılar gibi, adının ilk harfini yutardı.

Lenehan dostuna bir sigara verdi. İkisi de kalabalığın içinde ilerlerken. Corley, geçen genç kızlara gülümsemek için ikide bir dönüyordu; Lenehan'a gelince, çift aylamlı, kocaman, solgun aya dikmişti gözlerini. Kül rengi tülün, alacakaranlığın, ayın üzerinden geçişini seyretmedeydi.

“Ne dersin, Corley?” dedi en sonunda. “Bu işin altından kalkabilecek misin?”

Corley karşılık olarak anlamlı anlamlı göz kırptı.

“Yutacak mı oltanın yemini?” dedi Lenehan, bir inanmamışlık vardı yüzünde. “Kadınların işi hiç belli olmaz.”

“Yutar,” dedi Corley. “Ben bilirim onu kandırmasını, dostum. Abayı yaktı bana.”

“Sen de şu neşeli Lothario dediklerindensin,” dedi Lenehan. “Hem de iyi cinsinden.”

Bir alay belirtisini, davranışındaki alttan alma havasını azalttı. Kendini kendi gözünde yükseltmek için, pohpohlamalarını alay gibi de görünebilecek şekilde yapmak alışkanlığındaydı. Ama Corley ince zekâlılardan değildi.

“İyi bir hizmetçinin üstüne yoktur, bana inanabilirsin,” dedi.

“Hepsini denemiş birine elbette inanılır,” dedi Lenehan.

“İlkin kızlarla gezerdim,” diye açıldı Corley.” South Circular kızlarıyla, Onlarla gezerdim, tramvaya bindirip bir yerlere götürürdüm, biletleri de kendim alırdım, ya da bando konserine, tiyatroya götürürdüm, şeker, çikolata alırdım onlara. Böylece bir sürü para döktüm onların yoluna,” diye ekledi inandırıcı bir sesle, inanmıyacağını sezmişti sanki. Ama Lenehan seve seve inanırdı; ciddi ciddi başını salladı.

“Bilirim bu numarayı, ahmakların numarasıdır,” dedi.

“Beş paralık bir faydam olduysa, Tanrı canını alsın,” dedi Corley.

“Ben de öyle,” dedi Lenehan.

“Yalnız biri hariç,” dedi Curley.

Diliyle üst dudaklarını ıslattı. Hatırladığı şeyle gözleri parlamıştı. O da şimdi tamamiyle buluta gömülmüş, yuvarlak, solgun ayı seyretti, düşünür gibiydi.

“Hiç fena değildi,” dedi hafif bir üzüntüyle.

Gene sustu. Sonra ekledi:

“Şimdi işleri yolunda. Geçen akşam Earl caddesinde iki he-rifle arabada giderken gördün.”

“Sana borçlu herhalde bunu,” dedi Lenehan.

Corley filozofça:

“Benden önce başkaları da vardı,” dedi.

Bu kere Lenehan inanmamak eğilimindeydi, başını sallı-yarak gülümsedi.

“Bilirsin, Corley, yutturamazsın bana.”

“Vallahi,” dedi Corley. “Kendisi söylemişti bana.” Lene-han acıklı bir hareket yaptı.

“Aşâğılık hilebaz!” dedi.

Trinity College’ın parmaklığı önünden geçtikleri sırada, Lenehan yola atladı, saate baktı.

“Yirmi geçiyor,” dedi.

“Vakit var,” dedi Corley. “Orada olacak, her zaman biraz bekletirim onu.”

Lenehan kıs kıs güldü.

“Elbette, Corley, anlarsın bu işlerden,” dedi.

“Bütün ufak numaralarını bilirim,” dedi Corley.

“Ama, söyle bakalım, eline yüzüne bulaştırmadan bitire-bilecek misin şu işi? Bilirsin, ince iştir bu. Bu konuda pek sı-kıdırlar. Ne dersin?”

İyice emin olmak için, ufak, parlak gözleriyle arkadaşının yüzünü inceledi. Corley yüzüne dadanmış bir böceği kovmak istercesine başını salladı, kaşlarını çattı.

“Bitireceğim,” dedi. “Bırak da bildiğimi yapayım, olmaz mı?”

Lenehan birşey söylemedi. Dostunun sinirini bozmak, kü-für yemek, öğütlerinin istenmediğini görmek istemiyordu. Bi-raz incelik gerekirdi. Ama Corley kaş çatmıyordu artık. Başka bir yana çevrilmişti düşüncesi.

“Güzel, kibar bir parça,” dedi erbapça. “Güzelliğine de, kibarlığına da hiç diyecek yok.”

Nassau caddesi boyunca yürüyüp Kildare caddesine saptı-lar. Klubün kapısına yakın bir yerde bir harpist yolda durmuş, çevresinde toplanan kalabalığa harp çalıyordu. Dalgın dalgın dokunuyordu tellere, bazı bazı yeni gelmiş birini şöyle bir sü-züyor, bazı bazı da gök yüzüne bakıyordu, bezginlikle. Harpı

da, kendisi gibi, yarı beline kadar inmiş örtüsünden habersiz. yabancılara gözlerinden de, ustasının ellerinden de bezmiş görünüyordu. Bir eli bas tellerinde Silent, O moyle şarkısını çalıyordu adamın, öbür eli de ikide bir ince ses tellerine seğirtiyordu. Derin ve dolgun bir havası vardı şarkının.

İki delikanlı, caddeden yukarı, konuşmadan yürüdüler, hüznü çalgı da arkaları sıra geldi. Stephen's Green'e gelince, karşı kaldırıma geçtiler. Tramvayların gürültüsü, ışıklar ve kalabalık, sessizlikten kurtardı onları.

"İşte orda!" dedi Corley.

Hume caddesinin köşesinde, genç bir kadın duruyordu. Mavi bir elbise vardı üzerinde, başına da ak bir kanotiye giymişti. Kaldırımın kıyısında durmuş, elindeki şemsiyeyi sallıyordu. Lenehan hararetlendi.

"Dur şuna bir bakalım," dedi.

Corley yan gözle baktı dostuna, hoşnutsuzluk belirten bir buruşma belirdi yüzünde.

"Bunu bana yapar mısın?" diye sordu.

"Hay Allah!" dedi Lenehan atakça. "İlle de tanıştır demiyorum ya. Şöyle bir bakmak istiyorum yalnız. Korkma, yemem."

"İstedğin yalnız bakmaksa..." dedi Corley kibarca.

"İyi ya, bak, şöyle yaparız: ben konuşmak için karşıya geçerim şimdi, sen de önümüzden geçebilirsin."

"Tamam!" dedi Lenehan.

Corley bir ayağını zincirin üstünden öbür yana atmıştı bile, Lenehan arkasından seslendi:

"Peki, sonra nerde buluşacağız?"

"On buçukta," dedi Corley, öbür ayağını da attı.

"Nerede?"

"Merrion caddesinin başında. Ordan döneceğiz."

"İyi, şimdi işini görmeye bak," dedi Lenehan, güle güle yerine.

Corley cevap vermedi. Başını bir o yana bir bu yana sallayarak yolun ortasından geçti. Cüssesi, rahat yürüyüşü, kunduralarının tok sesi bir fatih hali veriyordu ona. Genç kadına yaklaştı, selâm bile vermeden konuşmaya başladı hemen. Kadının şemsiyesini daha hızlı salladı, topuklarının üstünde döndü birkaç kere. Corley bir iki kere kulağına eğilip bir şeyler söyledi, o da güldü.

Lenehan onları birkaç dakika seyretti. Sonra zincirlerin

yanında hızlı hızlı yürümeye başladı, biraz ilerledikten sonra karşıya geçti. Hume caddesinin köşesine yaklaşıncaya, daha ağır bir koku duydu havada, gözleri genç kadını sıkıntılı bir merakla inceledi. Pazarlık elbiselerini giymişti. Mavi etekliğinin üstüne kara meşinden bir kemer takmıştı. Kemerinin kocaman gümüş tokası bedeninin orta yerine basınç yaparak bluzunun ince kumaşını iyice sıkıştırmıştı. Sedef düğmeli, kısa bir kara ceket giymiş, boynuna da eski bir kürk sarmıştı. Tül yakasının uçları iyice dağıtılmış, göğsüne de, sapları yukarı doğru, birdenbet kırmızı çiçek iliştirilmişti. Lenehan'ın gözleri, kısa, tombul, kaslı bedenini erbapça yargıladı. Yüzünde, tombul, kırmızı yanaklarında, pervasız mavi gözlerinde tam bir sağlık vardı. Hatları kabaydı. Geniş burun delikleri, hoşnut bir gülümsemeye açılan biçimsiz bir ağzı vardı, önden iki dişi de dışarı doğru çıkıyordu. Geçerken, Lenehan kasketini çıkardı, on saniye sonra da Corley hafifçe elini kaldırıp düşünceli düşünceli kasketini eski duruşunu değiştirerek bu selâma karşılık verdi.

Lenehan Shelbourne Oteline kadar yürüdükten sonra orada durup bekledi. Biraz sonra onların da kendine doğru geldiklerini gördü. Sağa döndüler, o da ak pabuçlarının üzerinde hiç ses çıkarmadan, Merrion caddesine doğru arkalarından gitti. Adımlarını adımlarına uydurarak yavaş yavaş yürüdü, ikide bir bir genç kadın yüzü gördükçe olduğu yerde dönen bir top gibi bu yüze doğru dönen Corley'in başını seyrediyordu. Donnybrook tramvayına bindiklerini gördüğü âna kadar hiç gözünden kaybetmedi onları; sonra geldiği yoldan geri döndü.

Yapayalnızdı şimdi, yüzü yaşlanmış gibiydi. Duke's Lawn'ın demir parmaklıklarının önüne gelince, ellerini çubukların üzerinde dolaştırarak ilerledi. Harpistin çaldığı hava yön veriyordu hareketlerine. Ayakları sessiz adımlarla tempo tutarken, parmakları da her nota topluluğundan sonra gelen çeşitlemeleri belirtiyordu gevşek gevşek.

Bezgin bezgin Stephan Green'e, sonra da Grafton caddesine kadar yürüdü. Kalabalıkta gözleri bir sürü ayrıntılar fark ediyorsa da, hüznle fark ediyordu. Kendini çekmesi gereken şeyleri bayağı buluyor, cesaret istiyen bakışları karşılıksız bırakıyordu. Çok çok konuşması, güldürmesi, buluşlar yapması gerektiğini biliyordu, ama beyni de, gırtlığı da böyle işlere girişmeyecek kadar kuruydu. Corley'le buluşuncaya kadar saatleri nasıl geçireceği aklına geldikçe üzülüyor, biraz yürümekten

başka birşey düşünmüyordu. Ruthland caddesinin köşesinden sola döndü, burasının durgun görünüşünü daha uygun buldu ruhuna, kendini daha rahat hissetti. Vitrininde **Refreshment Bar** yazılı, görünürlü bir dükkânın önünde durdu. İki küçük tabelâ sallanıyordu camın önünde: **ginger beer** ve **ginger ale**. Büyük, mavi bir tabakta kesilmiş bir jambon, onun yanında da çok hoş bir erikli pasta parçası duruyordu. Bir zaman seyretti bunu, sonra yolun bir aşağısına, bir yukarısına baktı, çabucak dükkâna girdi.

Acıkmıştı; öyle ya, iki garsondan istediği birkaç bisküiden başka hiç birşey yememişti sabahtan beri. İki işçi kızla bir makinistin karşısına, örtüsüz bir tahta masaya oturdu. Üstü başı pis bir kız bakıyordu masaya.

“Bir tabak bezelye kaçadır?” diye sordu.

“Üç **half-pence**, efendim,” dedi kız.

“Bir bezelye, bir şişe de ginger beer getir bana,” dedi Lenahan.

Hareketlerindeki seçkinliği yalanlamak için kabaca koşuyordu. çünkü içeriye girişi konuşmaların kesilmesine yol açmıştı. Doğal görüneyim diye kasketini geriye itti, dirseklerini masaya dayadı. İki işçi kızla makinist tepeden tırnağa süzdüler onu, sonra alçak sesle konuşmaya başladılar. Garson kız, sirkeli, biberli bir taze bezelye, bir çatal, bir de bira getirdi. Obur obur yedi yemeğini, o kadar da beğendi ki, dükkânın adını aklında tutmaya karar verdi. Bezelyesini yedikten sonra birasını yudurnladı, Corley’in macarasını düşündü bir süre. Sevgililer karanlık bir yolda yürüyor olmalıydılar. Corley’in çapkınca sözler eden sesini duydu, genç kadının gülümseyişini gördü. Bu görüntü kesinlikle cep ve ruh yoksulluğunu duyurdu ona. Başı boş dolaşmaktan, güç koşullar içinde yaşamaktan, bir takım dolaplara, en son çarelere baş vurarak geçinmekten bıkmıştı. Kasım da otuz birinde olacaktı. Bir mesleği olmayacak mıydı hiç? Bir yuvası olmayacak mıydı? Yanına oturulacak sıcak bir ateşin, önüne getirilecek iyi bir yemeğin ne kadar güzel olacağını düşündü. Dostlarla, kızlarla yeteri kadar dolaşmıştı. Bu dostların ne olduklarını biliyordu, kızları umutlarını da yitirmiş değildi. Yemeğini bitirdikten sonra eskisinden daha iyi buldu kendini, o kadar bezgin değildi hayattan, yüreği de o kadar ezik değildi. Azıcık dünyalığı olan iyi bir kızla karşılaşabilseydi, rahat bir köşeye çekilip mutlu bir hayat sürebilirdi belki.

Ustü başı kirli kıza parayı verip dükkândan çıktı. gene başladı gezinmeye. Capel caddesine geldi, ordan City Hall'e doğru yürüdü. Sonra Dame caddesine döndü. George caddesinde köşesinde iki arkadaşına rastladı, konuştu onlarla, gidip gelmeleri bir an durduğu için mutluydu. Arkadaşları Corley'i görüp görmediğini, son zamanlarda ne alemde olduğunu sordular. Bugünü Corley ile geçirdiğini söyledi. Çok az konuştu arkadaşları. Bıkın bıkın kalabalıkta bazı yüzleri inceliyor, arada sırada da bir gözlemlerini söylüyorlardı. Bir saat önce Westmoreland sokağında Mac'i gördüğünü söyledi biri. Lenehan da bunun üzerine, geceyi Egan'da Mac'la birlikte geçirdiğini söyledi. Mac'ı Westmoreland'de gördüğünü söyleyen genç adam bir bir bilârdο maçında girdiği bahsi kazandığının doğru olup olmadığını sordu. Lenehan bilmiyordu. Holohan'ın Egan'da herkese içki ismarladığını söyledi.

Ona çeyrek kala arkadaşlarından ayrılıp George caddesine gitti. City Markets'ten sola dönüp Grafton caddesine yürüdü. Genç kız ve delikanlı toplulukları azalmıştı. Cadden yukarı giderken birçoklarının birbirlerine iyi geceler dilediklerini duydu. Cerrahlar Okulu'nun saatine kadar yürüdü: saat ona geliyordu. Green'in kuzeyine doğru yürüdü hemen, Corley şimdiden dönmüştür korkusuyla acele ediyordu. Merrion Caddesinin köşesinde, bir sokak fenerinin altında durdu, ayırdığı sigaralardan birini yaktı. Direğe yaslandı, Corley ile genç kadının döneceğini düşündüğü yöne dikti gözlerini.

Aklı eski konuya döndü gene. Corley bu işin üstünden gelebilecek miydi? Kıza sormuş muydu, yoksa en sonraya mı bırakmıştı bu işi? Kendi durumunu kadar dostunun durumunun da uzak kalamıyacağı bütün bunalımlar, bütün coşkunlukları duydu içinde. Ama Corley'in ağır ağır dönen başı aklına geldi de sakinleşti: Corley'in gerektiği gibi davranacağından şüphesi yoktu. Corley'in kızı eve götürmüş, kendisini atlatmış olabileceği geldi aklına. Gözleriyle caddeyi taradı: hiç bir iz yoktu. Okulun saatine baktığından bu yana yarım saat geçmiş olmalıydı. Böyle birşey yapar mıydı Corley? Son sigarasını da yakıp sinirli sinirli içti. Caddenin köşesinde duran her tramvaya büyük bir dikkatle bakıyordu. Belki de başka yoldan dönmüşlerdi eve. Sigarasının kâğıdı yırtıldı, küfrederek yere fırlattı.

Kendisine doğru geldiklerini gördü birdenbire. Sevinçle ir-

kildi, sokak fenerine iyice sokulmuş, yürüyüşlerine bakarak sonucu çıkarmıya çalışıyordu. Kadın kısa, aceleci adımlarla yürüyordu. Corley de onunkilere uyduruyordu uzun adımlarını, hızlı hızlı gidiyorlardı. Konuşur gibi görünmüyorlardı. İşin sonucu üzerinde bir önsezi sivri bir bıçak geçti içinden. Corley'in yenilgiye uğrayacağını biliyordu, yapılmış hiç birşey bulunmadığını biliyordu.

Baggot caddesinden aşağı döndüler, Lenehan da öbür kaldırımdan onları takibetti. Onlar durdu mu kendisi de duruyordu. Birkaç dakika konuştular, sonra genç kadın bir evin bodrum merdivenlerinden indi. Corley ön merdivenlerden biraz uzakta, kaldırımın kıyısında duruyordu. Birkaç dakika geçti. Giriş kapısı dikkatle, usul usul açıldı. Bir kadın merdivenlerden indi, öksürdü. Corley ona doğru yürüdü. Cüssesi kadının görünmesine engel oldu birkaç saniye, sonra kadın koşa koşa merdivenleri çıkarak kayboldu. Kapıyı kapadı, Corley de Stephan's Green'e doğru yürümeye başladı.

Lenehan da aynı yöne doğru yürüdü hızla. Birkaç damla yağmur düştü. Bir ihtar saydı bunu, genç kadının girdiği eve bir göz attı, gözetlenmediğini anlayınca, yolun öbür yanına geçti hemen. Heyecandan, bir de hızlı yürümek yüzünden soluk soluğaydı.

“Hey, Corley!” diye seslendi.

Corley kimin seslendiğini anlamak için başını çevirdi, sonra gene yürümeye devam devam etti. Lenehan omuzlarındaki trençkotu bir eliyle düzeltip gene Corley'in ardından koştu.

“Hey, Corley!” diye seslendi gene.

Arkadaşının yanına gelince, dikkatle yüzüne baktı. Hiç birşey göremedi bu yüzde.

“Ne haber?” dedi, “Tamam mı?”

Ely Place'in köşesine gelmişlerdi. Gene konuşmadan sola dönüp yan caddeye geçti Corley. Ciddi bir sakinlik vardı yüzünde. Lenehan arkadaşının önüne geçti, güçlükle soluk alıyordu. Oyuna getirildiğini sezdi, hafif bir tehdit belirdi sesinde...

“Anlat bakalım,” dedi. “Yoklamadın mı?”

Corley ilk sokak fenerinin altında durup yüzünü ekşiterek önüne baktı. Ciddilikle ışığın altında uzattı elini, sonra, gülümseyerek, ağır ağır, dostunun gözleri önünde avcunu açtı. Küçük bir altın parlıyordu avcunda.

A R A B Y

North Richmond sokağı çıkmaz olduğundan, papaz okulunun öğrencilerinin dağılma saati dışında pek sessiz olurdu. Çıkınazın ucunda, komşu evlerden dörtgen bir avluyla ayrılan, iki katlı, eski ve boz bir ev vardı. Sokağın öbür evleri de, içlerinde barındırdıkları dürüst hayatların bilincinde olarak, karmış ve soğuk yüzlerle bakarlardı birbirlerine.

Bizden önceki kiracı, dipteki salonda ölmüştü, bir papazdı. Uzun zamandır kapalı kalmış odalarda küflü bir hava hüküm sürüyordu. Mutfağın arkasına düşen sandık odası, eski ve gereksiz kâğıtlarla doluydu. Bu yığının içinde sayfaları nemli ve kıvrık birkaç kitap buldum: Walter Scott'un **The Abbot'u** **The Devout Communicant** ve **The Memoirs of Vidocq**. En çok sevdiğim de sonuncusuydu, sayfaları sararmıştı da ondan. Evin ardındaki bakımsız bahçede ağaç olarak ortada bir elma ağacıyla şurda burda bir iki çalı vardı; çalılardan birinin altında, son kiracının iyice paslanmış bisiklet pompasını buldum. İyilik sever bir papazdı bu kiracı; vasiyetinde bütün parasını hayır kurumlarına, ev eşyalarını da kızkardeşine bıraktığını bildirmişti.

Kısa kış günlerinde, daha akşam yemeğimizi yemeden alacakaranlık basardı. Sokağa çıktığımız zaman da evler çoktan loşlaşmış olurdu. Gökyüzünün mor rengi durmamamacasına değişir, sokak fenerleri solgun ışıklarını ona doğru uzatırlardı. Soğuk hava kamçılardı bizi, bedenlerimiz alev alev oluncaya kadar oynardık. Sessiz sokakta çığlıklarımız yankılanır dururdu. Oyunlarımızın akışı bizi dar, karanlık, çamurlu sokaklardan evlerin arkalarına, yani yıkıntıları dolduran kabilelere meydan okuduğumuz yerlere, çöp çukurlarının kokusu yükselen karanlık ve nemli bahçelerin kapılarına, arabacının atını tımar etmekte ya da maden tokalı koşumları şakırdatmakta olduğu kara ve kokulu ahırlara kadar sürüklerdi bizi; yeniden sokağa döndüğümüzde, mutfak pencerelerinden gelen ışıklar, küçük avlulara taşmış olurdu. Eniştemin köşeyi dönmekte olduğunu görürsek, o eve girinceye kadar karanlık bir yerde saklanırdık. Mangan'ın kızkardeşi kapının eşğine çıkıp da karde-

şini çaya çağırırsa, o sokağı bir aşağı, bir yukarı araştırırken, karanlık köşemizden kendisini gözetledik. Kalacak mı, yoksa gidecek mi diye beklerdik; ama inatla beklerse, kadere boyun eğerek Mangan'ların kapısına doğru yürürdük. Bizi beklerdi, aralık kapıdan gelen ışık dış hatlarını belli ederdi. Mangan dediğini yerine getirmeden önce biraz kızdırırdı hep onu; ben de parmaklıklara yaslanıp bu kızı seyredirdim. Bedeni oynadıkça elbisesi dalgalanır, saçının yumuşacık örgüleri bir o yana bir bu yana sallanırdı.

Her sabah, ön odanın döşemesine uzanır, onun kapısını gözetlerdim. Perdeyi büsbütün kapanmasına iki santim kalıncaya kadar indirirdim, böylece kimseler göremezdi beni. Kız kapıda görününce yüreğim hoplardı. Hemen hole koşup kitaplarımı kaptığım gibi peşine düşerdim. Hiç gözümünden kaybetmezdim kahverengi silüetini, yollarımızın ayrılacağı noktaya gelince de adımlarımı hızlandırıp onu geçerdim. Günlerce böyle devam edip durdu bu hal. Birkaç beylik sözden başka hiç konuşmuşluğum yoktu onunla, gene de adını duydum mu deliye dönerdim.

Hayali her yere gelirdi benimle, aşka hiç uymayan yerlere bile. Cumartesi akşamları, teyzemle pazara gidip paketleri taşırdım. Sarhoş adamlarla, işçilerin küfürleri, barillerin başında bekliyen çırakların haykırıışları, O' Donovan Rossa üzerine bir halk türküsü ya da doğduğumuz ülkenin karışıklıkları üzerine bir türkü söyliyene sokak şarkıcılarının burundan gelen sesleri arasında kasıla kasıla ilerliyen kadınlarla dirsek dirseğe yürürdük ıslıl ıslıl sokaklarda. Bütün bu gürültüler bir tek duyuda toplanırlardı benim için, bir hayat duyusunda; düşmanlar arasında âyin kupamı sapasağlam taşıdığımı hayal ederdim. Bazı anlar onun adı kendim de anlamadığım garip dualar, şükürler halinde yükselirdi dudaklarıma. Çoğu zaman, gözlerim yaşlarla dolardı (nedenini söyleyemezdim); bazı bazı da sanki yüreğimden gelen bir sel bağrıma boşanıverirdi. Geleceği pek düşünmezdim. Bir gün onunla konuşabilecek miydim, yoksa hiç konuşamayacak mıydim, bilmiyordum; konuşsam bile, şaşkın hayranlığımı nasıl anlatacaktım ona? Ama bedenim bir harp gibiydi, onun sözleri ve hareketleri de bu harpın telleri üzerinde dolaşan parmaklar.

Bir akşam, papazın öldüğü dip odaya gittim. Karanlık, yağmurlu bir akşamdı, evde çıt yoktu. Kırk camların birinden,

yağmurun toprağa düştüğünü, damlacıklarının yumuşak toprakta oynastıklarını duyuyordum. Uzakta belli belirsiz bir lâmba ya da ışıklı bir pencere parladı. Daha fazlasını göremediğime şükrediyordum. Bütün duyularım perdelenmek ister gibiydiler, kendimden geçiverecektim nerdeyse, avuçlarımı sıkı sıkı kenetliyerek, birçok kereler üst üste: “Aşk! Aşk!” diye mırıldandım.

En sonunda konuştu benimle. İlk sözlerimi duyunca allak bullak olmuş, ne cevap vereceğimi şaşırmıştım. Araby’ye gidip gitmiyeceğimi sordu. Evet mi, yoksa hayır mı dedim, hatırlamıyorum. Çok güzel bir panayır olacağını, gitmeyi çok istediğini söyledi.

“Peki, niçin gidemiyorsunuz?” diye sordum.

Konuşurken, kolundaki gümüş bileziği döndürüp duruyordu. O hafta manastırda inziva haftası olduğu için gidemiyeceğini söyledi. Bu sırada kardeşiyle başka iki oğlan şapka kavgası ediyorlardı, ben parmaklıkta yalnızdım. Demir çubuklardan birine dayanmıştı, başını bana doğru uzatıyordu. Kapımızın karşısından gelen ışık ak boynunu aydınlatıyor, saçlarını tutuşturuyor, parmaklığın üzerindeki elini ışıklandırıyor, rahatça durduğu zaman pek azı görünen jüponunun dantelini aydınlatıyordu.

“Siz gitmelisiniz,” dedi.

“Gidersem, size oradan birşey getiririm,” dedim.

O akşamdan sonra, günlerimin gecelerimin düşünceleri ne kadar çılgınlıklarla doldu! Aradaki sıkıcı günleri yok etmek isterdim. Okuldaki ödevlere sinirleniyordum. Geceleri odamda, gündüzleri de sınıfta, görüntüsü okumaya çalıştığım sayfa ile benim arama giriyordu. Araby kelimesinin heceleri içinde ruhumun yunduğu bir sessizliğin ötesinden geliyor, bütün çevreme bir doğusal büyü gibi birşeyler yansıtıyorlardı. Cumartesi akşamı panayıra gitmek için izin istedim. Teyzem şaşırdı, inşallah bir farmason toplantısına katılmıyacağımı söyledi. Sınıfta sorulara pek karşılık verdiğim yoktu, Hocanın yüzüne bakıyordum, nezaketten sertliğe yöneliyordu. Tembel bir öğrenci olup çıkmıyacağımı umduğunu söylüyordu. Başboş düşüncelerimi derleyip toplayamıyordum bir türlü. Hayatın ciddi işleri karşısında sabrım tükenmişti hemen hemen, artık arzumla benim arama girdikleri için, bir çocuk oyunu, çirkin ve tek düze bir oyun gibi görünüyorlardı.

Cumartesi sabahı enişteme o akşam panayıra gideceğimi hatırlattım. Şapka fırçasını arıyor olmalıydı, çırpınıp duruyordu, kuru kuru cevap verdi:

“Evet, biliyorum, oğlum.”

Eniştem holde olduğu için, içeriye girip pencerenin dibine uzanamadım. Evde gergin bir hava estiğini sezerek ağır ağır okulun yolunu tuttum. Hava müthiş sertti, şimdiden yüreğim şüpheye düşürüyordu beni.

Akşam eve geldiğim zaman, eniştem dönmemişti daha. Erkendi. Saate baktım bir süre, tiktakları rahatımı kaçırdı, ben de odama gittim. Merdivenleri tırmanarak üst kata çıktım. Yukarı katın soğuk, boş ve karanlık odaları bir serbestlik yarattı ruhumda, şarkı söyliyerek odadan odaya dolaştım. Ön pencereden bakınca, arkadaşlarımin sokakta oynadıklarını gördüm. Çıglıkları hafiflemiş ve bulanık geliyordu kulağıma, alnımı soğuk cama dayıyarak onun oturduğu evin karanlık duvarına bakıyordum. En azından bir saat kaldım burada, hayalim kahverengi elbiseli bir siluetten, ensesini, parmaklıkların üzerindeki elini ve eteğinin dantelini aydınlatan lâmbadan başka hiç birşey görmüyordu.

Yeniden aşağıya indiğim zaman, Mrs. Mercer ateşin başında oturuyordu. Geveze bir yaşlı kadındı bu, bir tefeciden dul kalmıştı, bir hayır işi için, kullanılmış pullar toplardı. Çay masasının başında dedikodu dinlemek zorunda kaldım. Yemek saati geçeli bir saatten fazla olduğu halde, eniştem hâlâ gelmemişti. Mrs. Mercer gitmek üzere ayağa kalktı: daha fazla bekliyemediği için üzgündü, ama saat sekizi geçmişti, geç vakit sokakta bulunmaktan hoşlanmıyordu, akşam havası dokunuyordu kendisine. O gittikten sonra, yumruklarımı sıkarak bir aşağı, bir yukarı dolaşmaya başladım odanın içinde.

“Korkarım, bu akşam panayıra gitmekten vazgeçmek zorunda kalacaksın,” dedi teyzem.

Saat dokuz olunca, giriş kapısının kilidinde eniştemin anahtarının sesini duydum. Kendi kendine söyleniyordu. Paltosunun ağırlığı altında askının sallandığını duydum. Bu belirtileri çok iyi yorumlardım. Yemeğin ortasında, Panayır’a gitmek için para istedim. Unutmuştu.

“Şimdi herkes kaçınıcı uykusunda,” dedi.

Gülümsemiyordum. Teyzem sertçe:

“Parasını verip de yollayamaz mısın şunu? Çoktandır bekleyip duruyor seni.”

Eniştem unuttuğuna pek üzgün olduğunu söyledi. “Durmadan çalışıp hiç eğlenmiyenler dünyanın en can sıkıcı insanlarıdır” diyen atasözünün doğruluğuna inandığını belirtti. Nereye gitmek niyetinde olduğumu sordu, ikinci kere söyledim, **The Arabs’ Farewell to his Steed**’i bilip bilmediğimi sordu. Ben mutfaktan çıktığım zaman, eniştem bu hikâyenin ilk satırlarını teyzeme ezbere söylemiye başlamıştı.

Buckingham sokağından istasyona doğru giderken, avcumdaki parayı sıkı sıkı tutuyordum. Alıcılarla dolu ve ışıklarla parlıyan sokağı görünce, yolculuğumun amacı geldi aklıma. Boş bir trende üçüncü mevki bir yere oturdum. Dayanılmaz bir bekleyişten sonra tren kalktı. Yıkık evler boyunca ilerliyor, ıslıl ıslıl nehrin üzerinden geçiyordu. Westland Row istasyonuna geldiğimiz zaman, vagon kapılarına bir insan kalabalığıdır hücum etti. Ama hamallar bu trenin panayıra giden özel bir tren olduğunu söyliyerek geri çevirdiler insanları. Ben de boşkompartmanda tek başıma kaldım. Birkaç dakika sonra, tren alelâcele yapılmış tahta bir tabyanın önünde durdu. Sokağa gelince, bir saatin ışıklı kadranmdan ona on kaldığını gördüm; önümde, üzerinde sihirli harfler sıralanan büyük bir yapı vardı.

Altı peniye hiç bir giriş yeri bulamadım; panayır kapanır korkusuyla, yorgun görünüşlü bir adama bir şilin verip çabucak turnikeden geçtim. Yarısından bölünmüş, büyük bir salon-da buldum kendimi. Hemen hemen bütün dükkânlar kapanmıştı, salonun büyük bir kısmı karanlıktaydı. Ayinden sonra kilisede duyulan sessizliğe benzer bir sessizlik hüküm sürmedeydi. Yapının ortasına doğru yürüdüm çekine çekine. Hâlâ açık olan dükkânların çevresine birkaç adam toplanmıştı. Üzerinde renkli ışıklarla “Şarkılı Kahve” yazılı bir perdenin önünde, iki adam bir tepsi içine yığdıkları paraları sayıyorlardı. Paraların şingirtısını dinledim.

Neden geldiğimi güçlkle hatırlıyarak dükkânlardan birine yaklaştım, porselen vazolara, çiçekli çay takımlarına baktım. Kapının önünde genç bir kadın iki adamla konuşarak gülüyordu. Şivelerinden İngiliz olduklarım anladım, belli etmeden konuşmalarını dinledim:

“Yok, ben hiç öyle birşey demedim!”

“Yok, dediniz!”

“Demedim vallahi?”

“Demedi mi?”

“Dedi. İşittim.”

“Amma da palavra!”

Beni görünce, genç kadın yanıma yaklaşıp birşey mi almak istediğimi sordu. Sesi pek de cesaret verici değildi, sanki âdet yerini bulsun diye soruyordu. Dükkanın loş kapısının her iki yanında doğulu bekçiler gibi duran kocaman küplere alçak gönüllülükle bakarak:

“Hayır, teşekkür ederim,” diye mırıldandım.

Genç kadın vazolardan birinin duruşunu değiştirerek adamların yanına döndü. Aynı konuyu konuşmaya başladılar. Bir iki kere genç kadın omzunun üzerinden bana baktı.

Burada durmanın saçma olduğunu bildiğim halde, mallarına gerçek bir ilgi duyduğumu göstermek amacıyla biraz daha oyalandım. Sonra yavaş yavaş geri dönerek panayırın ortasından yürüdüm. Avucundaki iki penniyi cebimdeki öbür altı penniyle birlikte şingirdatıyordum. Galerinin bir ucundan gelen bir ses ışıkların sönmek üzere olduğunu bildiriyordu. Salonun yukarı kısmı tamamiyle karanlıktı şimdi.

Bu karanlıkta başımı kaldırıncaya, kendimi görür gibi oldum, kuruntunun sürükleyip gülünç ettiği bir moloz gibiydim; sıkıntıdan, öfkeden gözlerim yanıyordu.

ÜZÜCÜ BİR OLAY

Mr. James Duffy Chapelizod'da otururdu; yerlisi olduğu şehirden mümkün olduğu kadar uzakta bulunmak isterdi çünkü, bir de Dublin'in öbür kenar mahallelerini bayağı, modern ve yapınacık bulurdu. Eski ve kasvetli bir evde yaşırdı, pencere-lerinden gözleri kulllanılmaz olmuş bir taktirhaneye doğru iner, sonra kıyılarında Dublin şehri yükselen bir sığ ırmak boyunca yukarı doğru çıkarlardı. Odasında halı yoktu, pek yüksek duvarlarında hiç bir tablo göze çarpınazdı. Odadaki bütün eşya-ları kendi eliyle satın alınmıştı: kara demirden bir somya, demir bir tuvalet masası, dört hasır iskenle, bir çamaşır rafı, bir kö-mür kovası, bir mangal, sonra iki gözlü bir yazıhane. Bir gi-rintiye ak tahtalardan bir kitaplık yerleştirilmişti. Yatak ak bir örtüyle örtülü, döşeme de karalı kırmızılı bir kilimle kaplıydı. Lavabonun üst yanına küçük bir el aynası asılmıştı, gündüzleri ak abajurlu bir lâmba şöminenin üzerinde tek süs olarak du-rurdu. Ak tahtadan raflar üzerindeki kitaplar, büyüklük sıra-sına göre, aşağıdan yukarı doğru dizilmişti. Alt rafta bir Words worth külliyatı sıralanırdı bir uçtan bir uca, bez kaplamalı bir defter kabına yerleştirilmiş bir **Maynooth Catechism** de en üst gözün bir ucunda boy gösterirdi. Yazıhanenin üzerinden, yazı yazmak için gerekli nesneler hiç eksik olmazdı. Çekmece-nin içinde Hauptmann'ın **Michel Kramer**'inin sahneleri kırmızı mürekkepli yazılarla ayrılmış, müsvette halinde bir çevirisi ile bakır bir baskıyla birbirine tutturulmuş bir deste kâğıt bulu-nurdu. Bu kâğıtlar üzerine arada sırada bir cümle yazılırdı, alaylı bir gününde de ilk sayfaya safraya karşı bir hapın rek-lâmını yapıştırmıştı. Yazıhanenin kapağını kaldırdığı zaman, hafif bir koku gelirdi insanın burnuna, bazan dağ selvisinden yapılmış bir kurşun kalemin, bazan bir zamk şişesinin, bazan da bırakılıp unutulmuş, fazla olgun bir elmanın kokusu. Mr. Duffy beden ya da akıl düzensizliklerinin her türlü-sünden nef-ret ederdi. Bir ortaçağ hekimi dünyanın yaratılışından önce doğmuş bir adam diye adlandırabilirdi onu. Üzerinde yaşadığı yılların masalı okunan yüzü, Dublin dokaklarının koyu rengini taşırdı. Uzun başında kara ve kuru saçlar vardı, kızıla çalan

saçları sevimsiz ağzını biraz gizlerdi. Elmacık kemikleri de sert bir hava verirdi yüzüne, ama gözlerinde sertlik yoktu, kızılalan kaşlarının altından bakarken, insanlarda kusurlarını bağışlatacak iyilikler arayan, ama bu konuda sık sık hayal kırıklığına uğrayan bir kimse izlenimi verirlerdi. Kendi bedeninden bile biraz uzak yaşırdı, kendi eylemlerine çevirdiği bakışlar da kaçamak ve şüpheliydi. Acayip bir otobiyografi düşkünlüğü vardı, bu da üçüncü şahıs bir özne ve geçmiş zaman çekimli bir fiille zaman zaman kendi kendisi hakkında kafasında bir cümle kurmasına yol açardı. Hiç bir zaman sadaka vermez, elinde kalın bir baston, sert adımlarla yürüyüp giderdi.

Uzun yıllar boyunca, Baggot Street'de özel bir bankanın kasadarlığını yapmıştı. Her sabah Chapelizod'dan tramvayla gelirdi. Öyleyin de Dan Burke'e gidip yemeğini yerdi: bir şişe bira, bir küçük tabak da appa bisküisi. Saat dörtte, serbestti. George's Street'te bir lokantada akşam yemeğini yerdi, Dublin'in cafcıflı gençliğinden uzak bulurdu burada kendini, tırfesi de iştahını açacak cinstendi. Akşamlarını ya ev sahibesinin piyanosu başında, ya da şehrin kenar mahallelerinde dolaşmakla geçirirdi. Mozart'ın müziğine düşkünlüğü bazı bazı onu Opera'ya ya da bir konsere kadar sürüklerdi: hayatının ender eğlenceleri bunlardı işte.

Ne arkadaşı, ne dostu, ne kilisesi, ne de inancı vardı. Hiç kimseyle kaynaşmadan yaşırdı ruhsal hayatını, ailesinin insanlarını Noelde ziyaret eder, öldükleri zaman da mezarlığa kadar arkalarından giderdi. Bu toplumsal görevleri geleneksel onurun korunması için yapar, ama yurttaş hayatına yön veren geleneklere daha fazla bir önem de vermezdi. Bazı durumlarda bankasını soyabileceğini düşünecek kadar ileri gittiği olurdu, ama bu durumlarla hiç bir zaman karşılaşmadığından, ömrü tekdüze bir şekilde, serüvensiz bir öykü gibi akıp giderdi.

Bir akşam Rotunda'da iki hanımın yanında oturur buldu kendini. Salon sessiz ve tenhaydı, bir başarısızlığın acı haberini verir gibiydi. Yanında oturan kadın boş salona bir iki kere baktıktan sonra:

“Salonun bu kadar boş olması ne kötü. Boş sıralar karşısında oynamak oyuncular için pek güçtür.”

Bu sözü bir konuşma daveti diye kabul etti. Kadının bu kadar rahat olmasına şaşıtı. Konuştukları sırada, hayalini bir daha silinmemesiyle belleğine yerleştirmeye çalışıyordu. Ya-

nında oturan kadının da onun kızı olduğunu öğrenince, kızının kendisinden ancak bir iki yaş küçük olduğunu düşündü. Bir zamanlar herhalde güzel olan yüzü akıllı halini devam ettiriyordu. Hatları son derece keskin, uzunca bir yüzdü bu. Koyu mavi gözleri sabitti. Bakışlarında ilkin bir meydan okuma havası seziliyordu, ama bu hava irisle göz bebeğinin bir kaynaşmasında siliniyor, bir an içinde son derece duygulu bir yarıdılışı haber veriyordu. Ama göz bebeği hemen sonra ilk halini alıyor, şöyle bir sezilen özellik tedbirliğin boyunduruğu altına düşüyor, oldukça geniş bir göğüsü örten astrakan ceketini meydan okuma halini daha açık bir şekilde belli ediyordu.

Birkaç hafta sonra, Earlsfort Terrace'ta bir konserde gene rastladı ona, onunla daha içli dışlı olmak için, genç kızmın dikkatinin başka yana çevrildiği bir sıradan faydalandı. Kadın bir iki kere sözü kocasına getirdi, ama sözlerinde telâş uyandıracak hiç birşey yoktu. Mrs. Sinico'ydu adı. Kocasının dedeleri Leghorn'luydular. Kocasını Dublin ile Holanda arasında sefer yapan bir ticaret gemisinin kaptanıydı, bir çocukları vardı yalnız.

Tesadüfün yarattığı üçüncü bir karşılaşmada bir randevu kararlaştıracak kadar gözüpeklik gösterdi. Kadın randevuya geldi. Birçok buluşmaların birincisi oldu bu. Hep akşamları buluşurlar, birlikte dolaşmak için en sakın semtleri seçerlerdi. Ama Mr. Duffy bu kaçamak buluşmalardan tiksiniyordu, hep gizlice buluşmak zorunda olduklarını görünce, Mrs. Sinico'yu kendisini evine davet etmesi için zorladı. Kaptan Sinico da onu kızına bir talip gibi görerek bu gelip gitmeleri destekledi. Kendi hesabına, karısını hazlar galerisinden öyle içten bir şekilde kovmuştu ki, bir başkasının ona herhangi bir ilgi gösterebileceğini aklından bile geçiremiyordu. Adam sık sık evden uzak kaldığı, genç kız da müzik dersleri vermek üzere dışarı çıktığı için, Mr. Duffy Mrs. Sinico ile başbaşa konuşmanın zevkini sık sık tattı. Her ikisinin de böyle bir macerası olmamıştı şimdiye kadar, hiç biri bir uygunsuzluk görmüyordu bunda. Yavaş yavaş, düşüncelerini Mrs. Sinico'nunkilerle birleştirdi. Ona kitaplar getirdi, fikirler verdi, düşünce hayatını onunla paylaştı. Mrs. Sinico da her sözüne kulak veriyordu.

Bazı bazı onun kuramlarına karşılık, Mrs Sinico kendi yaşadığı bazı deneylerden söz ediyordu. Aşağı yukarı anaca bir destekleyle, benliğini iyice ortaya koymasına yardım ediyordu:

sırdaşı oldu Mr. Duffy'nin. Mr. Duffy, bir zamanlar bir İrlanda sosyalist partisinin toplantılarına katıldığına anlattı, bir gaz lâmbasının kör aydınlığında, bir çatı katında toplanan yirmi kadar işçi arasında kendisini yapayalnız hissetmişti. Topluluk, birer önderin başkanlığı altında ve her biri kendi çatı katında üçe bölündüğü zaman, aralarına katılmayı bırakmıştı. İşçilerin tartışmaları pek vesveseliydi, öyle söylüyordu, gündelik konusuna gösterdikleri ilgi de aşırıydı. İyice katılaşmış birer gerçekçi olduklarını, erişemeyecekleri bir boş zamanın meyvesi olan düşünce açıklığından dolayı kendisine sinirlendiklerini hissediyordu. Görünüşe göre, daha yüzyıllar boyunca hiç bir sosyal devrim sarsamıyacaktı Dublin'i

Mrs. Sinico neden düşüncelerini yazmadığını sordu. "Neden yazmalı?" diye karşılık verdi Mr. Duffy hazırlanmış bir küçümsemeyle. Altmış saniyecik olsun sürekli bir şekilde düşünemiyen lâf ebeleriyle rekabete girmek için mi? Ahlâkını mahalle bekçilerine, güzel sanatlarını emprazaryolara emanet eden ahmak burjuva sınıfının yergilerini sineye çekmek için mi?

Mr. Duffy sık sık Dublin yakınlarındaki küçük evinde Mrs. Sinico'yu görmeye gidiyordu, başbaşa birçok akşamlar geçirdiler burada. Yavaş yavaş, düşünceleri birleştikçe, o kadar nesnel olmayan konulara da girmeye başladılar. Bir uzak iklim bitkisi için toprağın sıcaklığı neyse, Mr. Duffy için de Mrs. Sinico'nun dosluğu oydu. Çok kereler lâmbayı yakmaktan geri duruyorlar, çevrelerini karanlık sarıyordu. Sakin ve karanlık oda, yalnızlıkları, kulaklarında hâlâ yankılanan musiki onları birleştiriyordu. Bu birlik Mr. Duffy'yi yüceltiyor, yaradılışın sert köşelerini aşındırıyor, ruh hayatına bir coşkunluk veriyordu. Bazı bazı kendi sesini dinlediğini farkediyordu. Mrs. Sinico'nun gözünde bir melek görünüşüne büründüğünü sezer gibi oldu, arkadaşının ateşli yaradılışı kendisine gittikçe daha sıkı bir şekilde bağlanırken, içinde kişisel olmaktan uzak, garip bir ses duydu, bu ses ruhun çaresiz yalnızlığı üzerinde ısrar ediyordu, kendi sesinden başka bir ses de değildi. Kendimizi veremeyiz, diyordu bu ses; yalnız kendi kendimizin malıyız. Bu konuşmanın sonucu olarak Mrs Sinico, bütün kıskırma, coşma belirtilerini gösterdiği bir akşam, onun elini tutkuyla tutarak yanına bastırdı.

Mr. Duffy çok şaşırdı. Sözlerini Mrs. Sinico'nun böyle yorumlaması umut kırıklığına uğrattı onu. Bir hafta onu görme-

ye gitmedi; sonra ona mektup yazarak randevu istedi. Son görüşmelerinin bundan böyle yaralanmış kaynaşma havasıyla bulandırılmasını istemediğinden, parkın parmaklığı yanında, küçük bir pastanede buluştular. Soğuk bir güz günüydü, gene de, üç saate kadar bir zaman boyunca, parkın yollarında bir aşağı bir yukarı dolaşıp durdular. Bağıntılarını kesmeye karar verdiler; her bağlanma kedere bağlanmadır, diyordu Mr. Duffy. Parktan çıktıktan sonra, sessiz sessiz tramvaya doğru yürüdüler; aına burda Mrs. Sinico şiddetle titremeye başladı, Mr. Duffy de yeni bir buhrana kapılmasından korkarak çabucak vedalaşıp ayrıldı yanından. Birkaç gün sonra bir paket aldı postadan, içinde kitaplarıyla notaları vardı.

Dört yıl geçti. Mr. Duffy o gündüz hayatına dönmüştü. Odası hep o düzen anlayışını ortaya koymadaydı. Notalığının alt gözüne bir iki nota daha eklenmişti, kitap raflarında da Nietzsche'nin iki kitabı duruyordu: **Zerdüşt böyle dedi** ile **Mutlu Bilgi**. Çekmecesindeki kâğıtlara birşeyler yazdığı enderdi. Mrs. Sinico'dan ayrılışından iki ay sonra yazdığı bir cümle şöyle diyordu: "Erkeğin erkeğe aşkı imkânsızdır, çünkü aralarında cinsel bağıntı olmaması gerekir, erkeğin kadınla dostluğu da imkânsızdır, çünkü aralarında cinsel bağıntı olması gerekir." Onunla karşılaşmak korkusuyla konserlerden kaçınıyordu. Babası öldü; bankanın en genç ortağı da ayrıldı. O gene her sabah tramvayla şehre gidiyor, George's Street'te orta halli bir yemek yiyip çerez olarak da akşam gazetesini okuduktan sonra yürüyerek evine dönüyordu.

Bir akşam, ağzına lâhanalı bir et lokması götürdüğü sırada, eli birdenbire durakaldı. Gözleri su sürahisine dayadığı akşam gazetesinin bir küçük haberine takılıp kalmıştı. Lokmayı yeniden tabağına bırakarak haberi dikkatle okudu. Sonra bir bardak su içti, tabağını kenara itti, gazeteyi katlıyarak dirseklerinin arasına yerleştirdi, haberi yeniden, tekrar tekrar okumaya başladı. Tabağında soğuk ve ak bir yağ birikmeye başlıyordu. Garson kız gelerek yemeğin iyi pişip pişmediğini sordu. O da yemeğin çok iyi olduğunu söyledi, birkaç lokma daha yedi güçlkle. Sonra hesabı verip çıktı.

Kasım akşamının alacakaranlığında hızlı hızlı yürüyordu, kocaman bastonu kaldırımında muntazam aralıklarla çınlıyor, Mail'in sararmış ucu perdesüsünün cebinden dışarı çıkıyordu. Parkın parmaklığından Chapelizod'a giden ıssız yolda, adımla-

rını yavaşlattı. Bastonu o kadar güvenle çınlamıyordu artık, soluğu da düzensizdi, iççekişler halindeydi, kış havasında yoğunlaşıyordu. Eve gelince, dosdoğru odasına çıktı, gazeteyi cebinden çıkarıp batan günün solgun ışığında haberi bir kere daha okudu. Yüksek sesle okumuyordu, ama dudakları bir dua mırıldanan papazın dudakları gibi kımıldıyorlardı. Haber şöyleydi:

ÜZÜCÜ BİR OLAY

SYDNEY PARADE'DA BİR KADIN ÖLDÜ

Bugün, Dublin şehri hastanesinde, komiser yardımcısı (Mr. Leverett şehirde bulunmamaktadır), dün akşam Sidney Parade istasyonunda ölen, kırk üç yaşındaki Mrs. Emily Sinico'nun cesedi üzerinde bir soruşturma yapmıştır. Soruşturma, Mrs. Sinico'nun yolu geçmeye hazırlandığı sırada, Kingstown'dan gelen on treninin lokomotifinin çarpmasıyla devrildiğini, başındaki ve sağ yanındaki yaraların ölümüne sebeb olduğunu göstermiştir.

Makinist James Lennon, on beş yıldan beri demiryolları idaresinde çalıştığını bildirmiştir. Kondüktörün düdüğü üzerine treni hareket ettirmiş, ama bir iki saniye sonra çığlıklar duyarak durdurmuştur. Trenin yavaş yavaş gittiği anlaşılmıştır.

Istasyon hamalı P. Dunne trenin tam hareket ettiği anda bir kadının karşıya geçmeye çalıştığını gördüğünü bildirmiştir. Bağırarak ona doğru koşmuş, ama yetişmesine zaman kalmadan tren kadına çarpıp yere devirmiştir.

Bir jüri üyesi: "Düştüğünü gördünüz mü?"

Tanık: "Evet."

Kıdemli polis Croly, olay yerine geldiği zaman, kadını yol kenarında ölü gibi yatar bulduğunu bildirmiştir. Cankurtaran gelinceye kadar cesedi bekleme odasına aldirtmiştir. 57 E numaralı polis memuru da bu tanıklığı doğrulamıştır.

Dublin şehir hastanesi cerrah yardımcısı doktor Halpin, kadının iki alt kaburgasının kırılmış, sağ omuzundan da ağır yaralar aldığını belirtmiştir. Düşme sonucu başın sağ yanı da zedelenmiştir. Ama bu yaralar normal bir kimsenin ölümüne sebeb olacak kadar da ağır değildir. Ona göre ölümün sebebi herhalde sarsılma ve kalbin birdenbire duruşudur.

Mr.H. B. Patterson Finlay, demiryolları şirketi adına, kaza konusunda derin üzüntülerini bildirmiştir. Şirket, bir yandan istasyona dikkati çeken levhalar koyarak, öte yandan otomatik engeller yerleştirerek insanların geçit yerleri dışında kalan yer-

lerden yolun öbür tarafına geçmelerini önlemek için gerekli tedbirleri çoktan almış bulunmaktaydı. Ölen kadın geç saatlerde demir yolundan geçmek alışkanlığındaydı. Başka bakımlardan da, bu olayda demiryolları memurlarını suçlandırmak doğru olmazdı.

Sydney Parade Leoville'de oturan kaptan Sinico, yani ölen kadının kocası da tanıklıkta bulunmuştur. Kadının kendi karısı olduğunu bildirmiştir. Kaza sırasında Dublin'de bulunmaktaydı, daha bu sabah Rotterdam'dan gelmişti. Yirmi iki yıldır evli ve aşağı yukarı iki yıl öncesine kadar pek mutlu bir hayat sürmüşlerdi, ama bu tarihten sonra karısı bazı aşırı alışkanlıklar edinmeye başlamıştı.

Miss Mary Sinico da annesinin son zamanlarda içki almak için geceleri sokağa çıkmayı alışkanlık edindiğini söylemiştir. Tanık annesini yola getirmeyi sık sık denemiş ve alkol aleyhtarı bir birliğe girmesi için kendisini zorlamıştır. Kendisi eve kazadan bir saat sonra gelmiştir.

Jüri hekimin ifadesine uygun bir karar vermiş, Lennon'u da her türlü sorumluluktan uzak tutmuştur.

Komiser yardımcısı bunun üzücü bir olay olduğunu bildirmiş, kaptan Sinico ile kızına başsağlığı dilemiştir. İlerde de böyle kazalara sebebiyet verilmemesi için, demiryolları şirketinden daha sıkı tedbirler alınmasını istemiştir. Hiç kimse suçlu bulunmamıştır.

Mr. Duffy gözlerini gazeteden ayırdı, penceresi ardından, akşamın donuk manzarası üzerinde dolaştırdı bakışlarını. İrmak boş taktirhane boyunca usul usul akıyor, zaman zaman Lucan yolu üzerinde bir evde bir ışık belirliyordu. Ne kötü bir son! Ölümünün bütün hikâyesi karşısında isyan etti, kutsal saydığı şeyden ona hiç söz etmediği için isyan etti. Beylik cümleler, boş sevgi gösterileri, bayağı bir ölümün ayrıntılarını gizleyen dikkatli gazeteci deyimleri midesini bulandırdı. Kadın yalnız kendi kendini değil, onu da alçaltmıştı. Mrs. Sinico'nun ayyaşlığının, bu sefil ve mide bulandırıcı kusurun bütün ayrıntıları gözlerinin önüne geldi. Ruhunun yoldaşı, öyle mi! Barmene içki doldurtmak için ellerinde şişelerle, tenekelerle sendeliye sendeliye giden zavallı kadınları hatırladı. Hay Allah! Ne son! Elbette ki hayata ayak uyduramamış, buyrultusuz, kararsız kadınlardandı, uygarlık böyle molozlar üzerine durulmuştu. Ama bu kadar aşağılara düşsün! Bu kadın hakkında bu ka-

dar aldanması olacak şey miydi? O ünlü gecedeki gayretini hatırladı, şimdiye kadar yorumladığından çok daha sert yorumladı bu davranışını. Verdiği karardan dolayı seviniyor, hiç bir huzursuzluk da duymuyordu.

Gün gittikçe kararıp belleği de yolunu şaşırdıkça, ölünün elinin kendi eline sürtündüğünü duyar gibi oldu. Az önce midesine vuran sarsıntı, şimdi de sinirlerine etkiyordu. Çabucak şapkasını, pardedüsünü giyip çıktı. Daha eşikte sovuğun etkisini duydu, paltosunun kolları arasından bedenine yürüdüğü soğuk. Chapelizod köprüsündeki kahveye geldi, içeri girip sıcak bir içki ısmarladı.

Dükkâncı özenle hizmet etti, ama onunla konuşmaya kalkmadı. Dükkânda beş altı işçi vardı, Kildare zenginlerinden birinin topraklarının değerini tartışıyorlardı. İkide bir kiloluk bardaklarını başlarına dikeyor, sigara içiyorlardı, ikide bir yere tükürüyor, arada sırada da döşemedeki talaşları hantal potinleriyle iterek tükrüklerini örtüyorlardı. Mr. Duffy, iskemlesine oturmuş, görmeden, duymadan onlara bakıyordu. Bir zaman sonra gittiler. Mr. Duffy bir içki daha ısmarladı. Uzun zaman oturdu içkinin başında. Dükkân pek sessizdi. Dükkâncı tezgâha serilmiş, Herald gazetesini okuyor, esniyordu. İşte dışardaki ıssız yoldan gene bir tramvay geçmedeydi.

Burada oturup da ortak hayatlarım yeniden yaşarken, şimdi onun hakkında canlandırdığı iki görüntüyü gözlerinin önüne getirirken, onun gerçekten öldüğünü, artık yaşamadığını, bir anı olduğunu anladı. Bir rahatsızlık duymaya başladı. Başka türlü davranabilir miydi? Bunu sordu kendi kendine. Onunla birlikte bir gizli aldatmaca komedyasını sürdüremezdi; onunla açık açık yaşıyamazdı da. En uygun bulduğu şeyi yapmıştı. Neden suçlu görülebilirdi? Ama şimdi, kadın öldükten sonra, her gece o odada yapayalnız otururken hayatının ne derece yalnız bir hayat olduğunu anladı. Kendi hayatı da yalnız bir hayat olacaktı, kendisinin de öleceği, yaşamaz olacağı, bir anı olacağı güne kadar - o da bir hatırlıyan bulunursa.

Dükkândan ayrıldığı zaman saat dokuzu geçiyordu. Gece soğuk ve karanlıktı. İlk kapıdan parka girip yaprakları dökülmüş ağaçlar altında yürüdü. Dört yıl önce birlikte yürüdükleri soğuk yolları dolaştı. Karanlıkta daha yakın geliyordu ona. Zaman zaman, sesinin kulağına çalındığını, elinin eline dokunduğunu duyar gibi oluyordu. Dinlemek için usulca durdu. Ne-

den esirgemişti ondan hayatı? Neden onu ölüme mahkûm etmişti? Bütün ruhsal varlığının çöktüğünü, parçalandığını duyuyordu.

Magazine Hill'in tepesine geldiği zaman, durdu, ırmak boyunca Dublin'e doğru baktı, soğuk gecede Dublin'in ışıkları kırmızı, konukseverlikle parlıyordu. Gözleri yokuştan aşağıya doğru indi, ta aşağıda, parkın duvarının gölgesinde, uzanmış insan gölgeleri gördü. Kaçak ve satılık aşkları umutsuzlukla doldurdu içini. Yaşayışındaki dürüstlüğü ta kendisiydi kızdığı. Hayat şöleninden kovulduğunu hissediyordu. Bir yaratık kendisini sever gibi olmuştu, kendisi ise bu yaratığa hayat ve mutluluk vermeye yanaşmamıştı; kepezeliğe, yüzler kızartıcı bir ölüme mahkûm etmişti onu. Duvarın dibine uzanmış yaratıkların kendisini gördüklerini, gitmesini istediklerini biliyordu. Hiç kimse kendisini istemiyordu; hayat şöleninden kovulmuştu. Dublin'e doğru kıvrıla kıvrıla giden kül rengi ve ısıltılı ırmağa çevirdi gözlerini. İrmağın ötesinde bir yük treninin Kingsbridge istasyonundan kıvrıla kıvrıla çıktığını gördü, karanlıklar arasında çalışkanca, ısrarla ilerliyen ateş başlı bir sürüngen gibiydi. Usul usul uzaklaşıp gözden kayboldu; ama lokomotifin bitkin soluğu Mrs. Sinico'nun adının hecelerini tekrarlıyarak kulaklarında uğuldamaya devam ediyordu.

Lokomotifin sesi kulaklarında çınlayıp duruyordu, geldiği yoldan geri dönmeye başladı. Belleğinin söylediği şeyin gerçekliğinden şüphe etmeye başladı. Bir ağacın altında durarak sesin kesilmesini bekledi. Karanlıkta, yanında hissetmiyordu artık onu, sesi de kulaklarında çınlamıyordu artık. Bir iki dakika kulak verdi. Hiç birşey duymadı; gece sessizdi. Gene dinledi; pek sessizdi gece. Yalnız olduğunu hissetti.

KARDEŞLER

Hiç ümit yoktu artık onun için: üçüncü krizdi bu seferki. Her gece evlerinin önünden geçiyor, pencerenin ı ışık dörtgenini seyreliyordum (tatildi çünkü): hep aynı şekilde, hafiften aydınlatılmış buluyordum. Ölmüş olsa, karanlık perdede münların yansımalarını görürdüm, diye düşünüyordum, öyle ya, biliyordum: ölünün baş ucuna iki mum konulması gerekirdi. Bana sık sık: “Çok bir günüm kalmadı bu dünyada,” derdi, ben de gevezelik etmekten başka birşey yapmıyor sanırdım. Şimdi gerçeği söylediğini anlıyordum. Her gece, pencereyi seyrederken, “inme” kelimesini tekrarlayıp duruyordum usul usul. Euclide’in eserindeki “Gnomon”, din kitabındaki “Simony” sözleri gibi, garip garip çınlıyordu kulağımda. Ama bugün zararlı ve günahkâr bir varlığın adı gibi çınlamadaydı: Korkuyla doluruyordu içimi, gene de onun yanında olmaya, inmenin ettiklerini seyretmiye can atıyordum.

Akşam yemeği için aşağıya indiğim zaman, ihtiyar Cotter ateşin yanına oturmuş, piposunu tütürüyordu. Teyzem çorbamı kotarıırken de, daha önce sözünü ettiği bir şeye dönercesine:

“Hayır, tam öyleydi demiyeceğim ya... ama pek tuhaf bir yanı vardı... uğursuzluk gibi birşey... Ben böyle düşünüyorum...”

Piposundan birkaç soluk duman çıkardı, hiç şüphesiz, kafasında düşüncesini topluyordu. Can sıkıcı, bunak moruk! Yeni tanıştığımız sıralarda oldukça ilgi çekiciydi, hastalık belirtilerinden, kurtlardan sözederdi hep; ama kendisinden de, bitmez tükenmez imbik hikâyelerinden de çabuk bıktım.

“Bu konuda kendime göre bir kuramım var,” dedi. “Bana kalırsa o... şu ayrı... Söylemesi güç birşey...”

Piposundan birkaç soluk çekti, kuramını açıklamadı bize. Eniştem, gözlerimi üzerine diktiğimi görünce:

“Bu haber seni üzecek ama ihtiyar dostum öldü,” dedi.

“Kim?” diye sordum.

“Peder Flyn.”

“Öldü mü?”

“Biraz önce Mr. Cotter söyledi. Evlerinin önünden geçiyormuş.”

Gözlerin üzerimde olduğunu bildiğim için, bu habere hiç ilgilenmemiş gibi devam ettim yemeğime. Eniştem, Cotter’a anlatmaya başladı:

“Bu delikanlıyla çok sıkı dosttular. Doğrusu ya, az şey öğretmedi ihtiyar ona; ona bir zaafı olduğu söyleniyor.

Teyzem dindarca:

“Tanrı ruhuna acısın,” dedi.

İhtiyar Cotter bir zaman bana baktı. Kara boncuk gözlerinin beni incelediklerini farkettim, ama tatmin olmasın diye gözlerimi tabağımın üzerinden ayırmadım. Gene piposunu içti, sonra da ocağa tükürdü kabaca.

“Kendi çocuklarımın böyle bir adamla fazla alışverişi olmasını istemezdim,” dedi.

“Yani ne demek istiyorsunuz, Mr. Cotter?” diye sordu teyzem.

“Demek istediğim şu ki, çocuklar için iyi birşey değil bu,” dedi ihtiyar Cotter.” Benim fikrim şu: gençler kendi yaşıtlarıyla koşup oynamalı, bu çeşit... Haksız mıyım, Jack?”

“Ben de öyle düşünüyorum,” dedi eniştem. “Çocuğu kendine bırakmalı, ne isterse yapsın. Bu farmasona da söyleyip duruyorum: sağlam yetiştir kendini. Ben çocukken soğuk suyla yıkanırdım her sabah. Yaz kış. Şimdi de faydasını görüyorum. Eğitim çok güzel şeydir...” teyzeme döndü: “M. Cotter bir parça but yer herhalde,” diye ekledi.

“Yok, istemem, bana göre bir yiyecek değildir,” dedi Mr. Cotter.

Teyzem yemeği getirip sofraya koydu.

“Neden bunun çocuklar için kötü olduğunu düşünüyorsunuz, Mr. Cotter?” diye sordu.

“Kötüdür çocuklar için, çünkü kolay etkilenirler,” dedi ihtiyar Cotter. “Böyle şeyler gördüler mi... elbette bir etkisi olur...”

Kızgınlıktan birşey söylerim korkusuyla, ağzımı çorbayla doldurdum. Kırmızı burunlu, çekilmez, ahmak moruk!

Uyuduğumda vakit çok ilerlemişti. Bana çocukmuşum gibi davranan ihtiyar Cotter’a kızdığım halde, bitmemiş cümlelerinden bir anlam çıkaracağım diye kafa patlatıp durdum. Odanın karanlığında, inmelinin ağır, külrengi yüzünü görür gibi

oluyordum. Yorganı başıma çekip Noeli düşünmeye çalıştım. Ama kûlrengi yüz gene bırakmıyordu beni. Mırıldanıyordu; anladım ki bir sırrını açmak istiyordu. Ruhumun bir zevk ve sefahat ülkesine çekildiğini hissettim; orada da gene beni bekler buldum onu. Mırıldanarak sırrını anlatmaya başladı bana, ben de neden böyle durmadan güldüğünü, neden dudaklarının böyle tükürkle ıslandığını merak ediyordum. Ama onun inmeden öldüğünü hatırladım, ben de kutsal eşyaya zarar vermekten gelen günahını bağışlarcasına gülümsedim.

Ertesi sabah, kahvaltıdan sonra, Great Britain sokağında ki küçük eve bakmıya gittim. Üstünde "Giyimevî" yazılı bir tabelâ bulunan, mütevazı bir dükkândı burası. İçinde satılan şeyler de çocuk patikleriyle şemsiyelerdi daha çok. Normal günlerde, vitrinde, "Şemsiye bezi değiştirilir" diye bir yazı asılı dururdu. Şimdi yazı mazi yoktu, kepenkler de inikti. Kapının tokmağına bir yas demeti bağlanmıştı. İki yoksul kadın, ufak bir postacı, demetin kordelasına iğnelenmiş yazıyı okuyorlardı. Ben de yaklaşıp okudum:

1 Temmuz 1895

Rahip James Flynn, altmış beş yaşında (Meath street, Sait-Catherine kilisesi eski papazlarından).

Yazıyı okuyunca inandım onun öldüğüne, açık gerçek rahatımı kaçırdı. Ölmemiş olsaydı, dükkânın arkasındaki küçük, karanlık odaya girer, onu ateşin yanında, koltuğunda, boğulmuş gibi paltosuna gömülmüş bulurdum. Belki, teyzem kendisine bir paket enfiye yollamış olurdu da bu arınağan uyuklamasından sıyrırıldı onu. Paketi o kara enfiye kutusuna hep ben bozaltırdım, öyle ya, elleri o kadar titrerdi ki, dökmeden koyamazdı. Titrek elini burnuna götürdüğü zaman, dumanlar, küçük bulutlar halinde, parmaklarının arasından paltosunun üzerine kayardı. Eski papaz elbisesine o soluk yeşil rengi veren de bu duman yağmuruydu belki, çünkü dökülen enfiye kırıntılarını silkmekte kullanılan kırmızı mendili de bir haftalık enfiye lekesiyle kararmış olur, hiç ipe yaramazdı.

İçeriye girmek, onu görmek istiyordum, ama kapıyı vurmaya cesaretim yoktu. Yolun güneşli yanından, vitrinlerdeki bütün tiyatro afişlerini okuya akuya, ağır ağır yürüdüm. Ne tuhaf, gün de yaşlı değildi, ben de, üstelik de onun ölümüyle birşeyden kurtulmuşum gibi bir bağımsızlık duyuyordum içimde. Buna çok şaştım, çünkü, dün gece eniştemin de söylediği gibi,

bana çok şeyler öğretmişti. Kendisi Roma'daki İrlanda kolejinde okumuş, bana da lâtinceyi gerektiği gibi okumayı öğretmişti. Lâhitler hakkında, Napoleon Bonaparte hakkında hikâyeler anlatırdı bana, dinsel törenlerin, papazların çeşitli elbiselerinin anlamlarını açıklardı. Bazan da güç sorular sorarak eğlenirdi benimle. İnsanın şu ya da bu durumlarda ne yapması gerekirdi, şu ya da bu günah bağışlanır cinsten mi, bağışlanmaz cinsten miydi, yoksa yalnız bir kusur muydu, buna benzer şeyler işte. Kilisenin pek basit sandığım bazı kurumlarının ne kadar karışık, ne kadar esrarengiz olduğunu ortaya çıkarırdı soruları. Papazların Badarak âyinindeki, günah çıkarma yerindeki görevleri bana o kadar ağır görünürdü ki, bir insanın bunlara katlanabilecek cesareti gösterebilmesi beni şaşırtırdı. Bu karışık sorunları açıklayan kitapların **Posta tarifesi**'nden daha kalın olduklarını, yazılarının da gazetelerdeki yasa notları gibi ufak ve sık olduğunu söylediği zaman hiç şaşırmamıştım. Bunu düşününce, hiç bir cevap çıkmazdı çoğu zaman ağzımdan ya da budalaca, çekingence bir karşılık verirdim, gülümser, iki üç kere başını sallardı. Bazan da, ezbere öğrettiği bir ilâhiyi kendisinden sonra bana da söylettirirdi. Ben kekeledikçe kendisi dalgın dalgın gülümser, başını sallar, burun deliklerine koca koca enfiye tutamları götürürdü. Gülümsemişti sıralarda, dili alt dudacağının üzerine kayar, rengi değişmiş dişleri görünürdü. Dostluğumuzun başlangıcında, kendisini iyi tanımadığım sıralarda beni rahatsız eden bir alışkanlıktı bu.

Güneşin altında yürürken, ihtiyar Cotter'in sözleri geldi aklımda, sonra da rüyamda daha neler gördüğümü hatırlamaya çalıştım. Uzun kadife perdelerle durmadan sallanan, eski zaman işi bir avize gördüğümü hatırladım. Çok uzaklardaydım, garip gelenekli ülkelerdeydim, İran'da belki de... Ama rüyamın sonunu hatırlıyamadım.

Akşam üstü teyzem beni ölü evine götürdü. Güneş batmıştı; ama batıya bakan pencereler, büyük bulut öbeklerinin altın rengini yansıtıyorlardı. Nannie bizi sofaya aldı, teyzem, yüksek sesle konuşmanın yakışık almıyacağını düşündüğünden, tokalaşmakla yetindi. İhtiyar kadın, yukarıya çıkar mısınız der gibi bir işaret yaptı. Teyzemin başını sallaması üzerine, önümüzde dar merdivenleri tırmanmaya başladı, başı trabzanı azıcık aşıyordu. Birinci sahanlıkta durup ölü odasının kapısını işaret etti, "Çekinmeyin" der gibiydi. Teyzem girdi, gireyim mi, gir-

miyeyim mi diye bocaladığımı görünce, ihtiyar kadın eliyle çağırdı beni.

Ayaklarımın ucuna basarak girdim. Perdenin dantelli uçlarından gelen ışıkla mumları solgun, ince bir alev gibi gösteren, altın rengi bir alacakaranlığa bürünmüştü oda. Onu tabutta koymuşlardı. Nannie'nin ardından, yatağın ayak ucuna diz çöktüm. Dua eder gibi yaptım ama bir türlü aklımı toplıyamyordum, ihtiyar kadının mırıltıları aklımı dağıtıyordu. Erkekliğinin arkadan ne kadar beceriksizce kopçalandığına, keçe terliklerinin topuklarının çarpıklığına bakıyordum. İhtiyar papaz, tabutun içinde gülümser gibiydi.

Ama gülümsediği yoktu. Ayağa kalkıp da baş ucuna gidince, gülümsemediğini gördüm. Azametliydi, iriydi, üzerinde mihrapta giydiği elbiseler vardı, ellerinde kutsal kupayı gevşek gevşek tutuyordu. Yüzü sert, kül rengi, iriydi, ince, ak bir kürkle çevrelenmişti, burun delikleri karanlıktı. Ağır bir koku vardı odada - çiçeklerin kokusu.

İstavroz çıkarıp ayrıldık. Merdivenin alt yanındaki küçük odada, Eliza'yı koltuğunda vekarla oturur bulduk. Ben her zaman oturduğum, köşedeki iskemleye doğru yürürken, Nannie de büfeden İspanyol şarabıyla birkaç bardak çıkarıyordu. Masaya koydu, elimizle alıp içmemizi söyledi bize, ama ablasının emri üzerine, şarabı bardaklara koyup verdi. Bisküi de alayım diye ısrar etti, aına yerken ses çıkarır diye istemedim, biraz keyfi kaçır gibi oldu. Sessizce sedire, ablasının yanına oturdu. Kimse konuşmuyordu: ateşsiz şömineye bakıyorduk hepimiz de.

Tezzem, Eliza göğüs geçirinceye kadar sustu, sonra da:

“Neyse, daha iyi bir dünyaya gitti,” dedi.

Eliza gene göğüs geçirdi, hak verircesine başını salladı. Teyzem kadehinin ayağıyla oynadı, sonra şarabından bir yudum içti.

“İstirapsız... mı oldu?” diye sordu.

“Evet, hiç ıstırap çekmedi, efendim,” dedi Eliza “Soluğunun ne zaman çıktığını söyleyemezsiniz. Güzel bir ölümle öldü, Tanrı'ya şükür.”

“Herşey de?...”

“Salı günü peder O'Rourke gelip görüşmüş, zeyti mukaddes sürmüştü, hazırlamıştı onu. Herşey yapıldı.”

“Demek biliyordu o zaman?”

“İyice boyun eğmişti.”

“Boyun eğmiş bir hali var,” dedi teyzem.

“Giydirmeye gelen kadın da tam böyle söyledi. Sanki uyuyormuş gibi sakın, boyun eğmiş bir hali olduğunu söylüyordu. Böylesine güzel bir ölümle öleceği kimseciklerin aklına gelmezdi.”

“Yazık ki öyle,” dedi teyzem.

Bir yudum daha aldı şarabından.

“Ne de olsa gönlünüz rahattır, Miss Flynn, siz elinizden geleni yaptınız; her ikiniz de çok iyi davrandınız doğrusu,” dedi teyzem.

Eliza dizlerini ovuşturdu.

“Ya, zavallı James,” dedi. “Tanrı bilir ya, elimizden geleni yaptık, ne kadar yoksul olursak olalım, bir eksikliği bulunmasın isterdik.”

Nannie sedirin yastığına dayanmıştı başını, uyudu, uyuyacaktı.

“Zavallı Nannie öyle bitkin ki,” dedi Eliza. “Kefenleyiciyi bulmak, tabutu çıkarmak, kilisede âyin düzenlemek için ikimiz de çok zahmet çektik. Peder O'Rourke da olmasa ne yapacaktık, bilmem. Çiçekleri o getirdi, kiliseden şamdanları o getirdi. Freeman's General'a ölüm ilânını o yazdırdı. mezar kâğıtlarıyla, zavallı Jaames'in sigorta işiyle hep o uğraştı.”

“Ne iyi insanmış!” dedi teyzem.

Eliza gözlerini yumdu. ağır ağır başını salladı.

“Eski dostlar başkadır,” dedi. “Güvenilebilecek dostlar demek istiyorum.”

“Çok doğru,” dedi teyzem. “Hiç şüphem yok, şimdi Tanrı'nın mükâfatına kavuştuktan sonra, sizi de, iyiliklerinizi de unutmayacaktır.”

“Ah, zavallı James!” dedi Eliza. “Şimdikinden fazla çıkmazdı sesi. pek yük olmazdı bize. Gene de, bütün o şeylere doğru gittiğini biliyorsam da...”

“Herşey bittikten sonra duyacaksınız eksikliğini,” dedi teyzem.

“Biliyorum, çayını götüremiyeceğim artık ona, siz de enfiyesini. Zavallı Jame!”

Geçmişle konuşuyormuşcasına durakladı, sonra da zekice:

“Söz aramızda, son zamanlarda bir gariplik vardı üzerinde. Çorbasını götürdüğüm zamanlarda, onu hep dua kitabını yere düşürmüş, koltuğuna ağzı açık uzanmış bulundum,” dedi.

Parmağını burnunun üzerine götürüp kaşlarını çattı, sonra devam etti:

“Gene de güzden önce, havamn güzel olduğu bir günde, Irishtown’ın alt yanındaki o doğduğumuz eski evi görmeye gitmeyi başaracağını, Nannie ile beni de götüreceğini söylemekten geri durmuyordu. Peder O’Rourke’un sözünü ettiği şu yanımızdaki Johnny Rush’ta bulunan yeni, sessiz arabalardan, hanı şu tam romatizmalılara göre olan arabalardan birini bir günlüğüne kiraliyabilseydik, her üç pazarda bir öğleden sonraları oraya gidebilirdik. İyice koymuştu bunu aklına... Zavallı James!”

“Tanrı ruhuna acısın!” dedi teyzem.

Eliza mendilini çıkarıp gözlerini sildi. Sonra mendilini gene cebine koyup bir zaman hiç konuşmadan boş ocağa baktı.

“Çok kuruntuluydu,” dedi. “Papazlık görevleri de kendisine göre ağırdı. Hayatının kederli geçtiği söylenebilir.”

“Evet,” dedi teyzem. “Bir hayal kırıklığına uğramış bir adamdı. Belliydi bu.”

Bir sessizlik kapladı odayı, ben de bundan faydalanarak masaya yaklaştım, şarabımdan biraz içip sonra gene köşedeki yerime döndüm. Eliza derin bir düşe dalmış gibiydi. Sessizliği onun bozmasını bekledik. Uzun bir aradan sonra, yavaşça:

“Kırdığı âyin kupası... bütün bunların başlangıcı oldu dedi. “Bunun bir zararı olmadığını, içinin boz olduğunu söylüyorlardı. Ama gene de... Bunun bir âyin çömezinin suçu olduğu söyleniyordu. Zavallı James çok sinirliydi gene de, Tanrı kusurlarını bağışlasın.”

“Bu muydu o bütün...” diye sordu teyzem. “Ben birşey işitmiştim...”

Eliza doğruladı.

“Bu biraz bozdu kafasını,” dedi. “Bundan sonra kendi içine kapandı. Kimseyle konuşmuyor, yalnız dolaşıyordu. Bir gece onu çağırdılar, hiç bir yerde bulamadılar. Her yeri aradılar aşağı yukarı, gene de bulamadılar. Papaz çömezi bir de kiliseye bakalım dedi. Anahtarları alıp kiliseyi açtılar. Papaz çömezi, peder O’Rourke, bir de orada bulunan başka bir papaz, onu aramak için ışık getirmişler. Nerede olsa beğenirsiniz? Güناه çıkarma yerinde, tamamiyle uyanık olarak, kendi kendine güler gibi oturur dururmuş!”

Ortalığı dinlemek için susmuştu sanki, ben de dinledim:

çıt yoktu evde. İhtiyar papaz, gördüğümüz gibi, tabutunda yatıyordu; gördüğümüz gibi, ölümden muhteşem ve iriydi, göğsünün üstünde boş bir âyin kupası tutuyordu.

Eliza sözünü tamamladı:

“Tamamiyle uyanık, kendi kendine güler gibi... Elbette, onu böyle gördükten sonra, kafasında bir çatlaklık var sandılar...”